

k otázkám rozhodčího řízení

Nárok rozhodců na odměnu a způsob jejího stanovení

PROF. DR. ALEXANDER BĚLOHLÁVEK, DR. H. C.

Využívání rozhodčího řízení pro řešení civilních majetkových sporů za předpokladu jejich arbitrability¹ zaznamenává stále rostoucí zájem hospodářské praxe i právnické veřejnosti. Důvodů je nepochybně celá řada a jejich hlubší analýza by byla jistě zajímavá, avšak zřejmě by překročila obsahový rámec více než jedné monografie. I přes tento rozmach nejen rozhodčího řízení, nýbrž i dalších tzv. náhradních způsobů řešení sporů² u nás i celosvětově jde o oblast, která zdaleka není natolik podrobně upravena, jako civilní řízení před soudy jako orgány veřejné moci. Jde o řízení, které je sice kontradiktorním nalézacím řízením, s ohledem na historické kořeny (zejména v období bipolárního světa), od poloviny minulého století však bylo donedávna i u nás výlučně doménou zahraničně-obchodních vztahů. Proto má na postupy v řízení před rozhodci mezinárodní praxe podstatně větší vliv, než by mohla mít na řízení před obecnými soudy v civilních věcech (minimálně ve věcech s mezinárodním prvkem). Jednou z řady diskutovaných otázek je zcela nepochybně i problém odměňování rozhodců, resp. krytí nákladů řízení, mezi které odměna rozhodců patří; tomuto okruhu otázek se dokonce vyhýbá i řada obsahově velmi kvalitních prací ohledně rozhodčího řízení.³ **Daný problém vyvstává především, resp. téměř výlučně tehdy, kdy účastníci neučinili dohodu o krytí nákladů řízení v rozhodčí smlouvě,** a to až již sjednáním pravomoci některého stálého rozhodčího soudu, které jak v tuzemsku, tak v zahraničí otázku nákladů řízení zásadně řeší (až na drobné výjimky několika málo stálých rozhodčích soudů) ve svých rádech a pravidlech, které jsou pro strany v případě sjednání pravomoci (příslušnosti) takového stálého rozhodčího soudu závazné⁴, či výslovně v rozhodčí smlouvě zakládající pravomoc rozhodců ad hoc, tj. v tzv. neinstitutionalizovaném rozhodčím řízení. V této souvislosti je nutno poznamenat, že v žádném případě není možno činit rozdíl mezi řízením „ad hoc“ na straně jedné a řízením před některým tzv. „stálým arbitrážním centrem“.⁵ Tzv. „stálá arbitrážní centra“, která nejsou stálým rozhodčím soudem a nesplňují podmínky § 13 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRŘ“), je totiž nutno považovat výlučně za servisní administrativně-organizační organizace (bez ohledu na to, v jaké právní formě existují) poskytující

služby nikoliv stranám, tedy účastníkům řízení, nýbrž výlučně rozhodcům. Zveřejňují-li taková tzv. „arbitrážní centra“ doporučená pravidla pro řízení, pak tato se mohou stát (je-li jejich obsah účastníkům rozhodčí smlouvy jednoznačně znám a je nezaměnitelný) předmětem dohody stran o postupu v řízení ve smyslu § 19 ZRŘ (pokud se na použití takových pravidel účastníci výslovně dohodnou), případně je možno podle nich postupovat i od momentu zahájení řízení, pokud bylo použito takových pravidel výslovně sjednáno v rozhodčí smlouvě.⁶ Podmínky kladené na formu rozhodčí smlouvy pak vyplývají z ustanovení § 2 a především z ustanovení § 3 ZRŘ⁷, tj. musí se jednat o dohodu uzavřenou ve formě předepsané § 3 ZRŘ a musí se jednat rovněž o dohodu, která byla mezi účastníky uzavřena před zahájením řízení (§ 14 ZRŘ). Za určitých okolností je možná dohoda o použití takových pravidel ve smyslu § 19 ZRŘ jako dohoda o postupu v řízení i po zahájení řízení, avšak na základě výslovné dohody stran, resp. po zahájení řízení i se souhlasem rozhodců, pokud v mezidobí již došlo ke konstituování fóra. Konkludentní uzavření takové dohody, jak je toto někdy zmiňováno, nepřichází s ohledem na dikci § 3 ZRŘ v úvahu. V kontextu pojednávané problematiky, totiž odměny rozhodců a otázky krytí nákladů rozhodčího řízení, ale ostatně ani v jiných ohledech v souvislosti s řízením před rozhodci tak není z hlediska tuzemské úpravy (ostatně i většiny zahraničních úprav) žádného rozdílu mezi řízením „ad hoc“ a řízením před tzv. „arbitrážními centry“, neboť i poslední jmenované je řízením „ad hoc“, tj. řízením neinstitutionalizovaným, kde není dána pravomoc (příslušnost)⁸ žádného stálého rozhodčího soudu.⁹

Z pohledu nároků rozhodců na odměnu a na úhradu nákladů jim vzniklých v souvislosti s projednáním a rozhodnutím sporu má zásadní význam charakter rozhodčího řízení. Většinou se můžeme setkat s teorií jurisdikční, smluvní, smíšenou¹⁰ a autonomní.¹¹ Základem pravomoci rozhodců, resp. stálého rozhodčího soudu k rozhodnutí sporu, je však dle názoru autora tohoto příspěvku rozhodčí smlouva, která v mezích ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces suspenduje právo domáhat se práv u nestranného a nezávislého soudu¹², garantované čl. 36 odstavec (1) Listiny základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.), podle kterého, cit.: „Každý se může domáhat stanoveným postupem

svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“ tam, kde by jinak byla dána pravomoc soudu, a to za předpokladu, že spor je v souladu s ustanovením § 2 odstavec (1), resp. odstavec (4) ZRŘ arbitrabilní¹³ a za předpokladu, že tehdy, kdy je podána žaloba u soudu v případech, pro něž je uzavřena platná rozhodčí smlouva, bude protistranou nejpozději při prvním úkonu ve věci samé podána námitka ve smyslu ustanovení § 106 odst. (1) zákona č. 99/1963 Sb. (OSŘ)¹⁴. Autor se tak přiklání¹⁵ především k teorii jurisdikční, ovšem s tou výhradou, že zde dochází k delegaci státní moci. Tento názor má svůj specifický význam především ve vztahu k řízení mezinárodnímu, resp. k řízení v tzv. věcech s mezinárodním prvkem. Takové řízení totiž neprobíhá a ani nemůže probíhat mimo území konkrétního státu a chtít nechtě je nutno akceptovat právní řád státu místa řízení a to, zda tento právní řád takové řízení připouští či nikoliv. Řízení tedy probíhá v rámci určité konkrétní jurisdikce a v rámci určitého konkrétního právního a tedy i ústavního systému, který buď umožní nebo neumožní projednání a rozhodnutí sporu soukromoprávními subjekty na základě platné rozhodčí smlouvy a stanoví i věcný právní rámec arbitrability sporů. Jen a pouze na základě tohoto právního rámce dochází k přenesení vedení řízení a rozhodování do sféry soukromoprávní, což umožňuje též podstatně širší mezinárodní vykonatelnost rozhodčích nálezů, neboť již nejde o rozhodnutí orgánu veřejné moci, nýbrž o rozhodnutí subjektu soukromoprávního, na jehož pravomoci se strany dohodly v rozhodčí smlouvě. Ovšem i tato vykonatelnost se opírá o právní rámec poskytovaný státem; kupříkladu na základě Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958¹⁶ na určitém státním území je založena aktem státu o přistoupení k této úmluvě.¹⁷

V některých pracích¹⁸ se (zde nepochybně a nikoliv náhodou, jak bude ještě níže objasněno, pod vlivem zahraničních názorů, především pak názorů publikovaných v německé literatuře) hovoří o tzv. rozhodcovské smlouvě, jejíž uzavírání se někdy praktikuje i v řízení před rozhodci u nás. Jedná se však o smlouvu, která v žádném případě není úpravou partikulárního vztahu mezi jednotlivými rozhodci a stranami sporu, které je pro řízení jmenovaly¹⁹ a o to více se nejedná o rozhodčí smlouvu²⁰. Tzv. rozhodcovská smlouva (jako druh inominátní smlouvy) je typem dohody mezi všemi

k otázkám rozhodčího řízení

rozhodci na straně jedné a účastníky řízení na straně druhé o postupu v řízení, přičemž jde o dohodu sui generis ve smyslu ustanovení § 19 ZRR, která může upravovat mj. i otázky související s krytím nákladů řízení včetně odměny rozhodců jako součástí nákladů řízení.

Činnost rozhodce nelze identifikovat s žádným v našem právu výslovně upraveným smluvním typem. V úvahu přichází přirozeně více možností za použití vhodné analogie. Přesto se však dle autora tohoto příspěvku lze ztotožnit s názorem, že postavení rozhodce (zejména v řízení ad hoc) je nejbližší postavení mandátáře podle ustanovení § 566 zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších změn, obchodního zákoníku (dále jen „ObchZ“), přičemž vztah mandátnímu vztahu obdobný vzniká na základě jmenování (u předsedy senátu volbou či ustanovením ze strany soudu²¹ tehdy, není-li dohody ostatních členů senátu o osobě předsedajícího rozhodce²²) jako quasi ofertou a přijetím tohoto jmenování (volby) jako určitou akceptací. Stranami jsou však na jedné straně (v postavení obdobném mandátáři) všichni rozhodci po konstituování senátu a na druhé straně všichni účastníci řízení (v postavení obdobném mandantu v případě vztahu založeného mandátní smlouvou), přičemž podmínkou uzavření takové smlouvy je existence platné rozhodčí smlouvy. Z tohoto pohledu lze dospět k závěru, že **bez ohledu na to, zda existuje výslovná dohoda o výši odměny rozhodců a způsobu jejího hrazení, je tento nárok dán, a to minimálně ve výši obvyklé**. Podobnost se vztahem založeným mandátní smlouvou je dána i s ohledem na ustanovení § 571 odst. (2) ObchZ, podle kterého je dán nárok mandátáře na úplatu bez ohledu na to, zda přinesla „očekávaný výsledek“ či nikoliv, přičemž je zapotřebí samozřejmě vyzdvihnout to, že po svém jmenování, resp. po akceptaci jmenování ze strany rozhodce není tento nadále vázán žádnými pokyny strany, která jej jmenovala, nýbrž výlučně právem aplikovatelným na řízení (pokud jde o otázky procesní) a rozhodným hmotným právem (pokud jde o meritum věci samé). Na druhou stranu však faktický vztah rozhodce vůči straně, která jej jmenovala, lze do značné míry vyjádřit tak, že takový rozhodce je minimálně povinen dohlížet v rámci rozhodovací činnosti fóra (rozhodčího senátu) nad dodržováním základních procesních práv a oprávněných zájmů takového účastníka. Takto by bylo možno s určitým nadhledem definovat i předmět jakéhosi závazku každého z rozhodců jako quasi mandátáře. Nelze se tedy ztotožnit s názorem, že by v případě řízení ad hoc a v případě absence výslovné dohody stran o krytí nákladů řízení nebyl dán nárok rozhodce na přiměřenou odměnu.

Nezodpovězenou však prozatím zůstává otázka, jaká odměna je přiměřená.

Přiměřenost je nutno posuzovat zejména s ohledem na místo řízení.²³ V této souvislosti je **zapotřebí upozornit na nejrůznější zvyklosti závislé právě na místě řízení a obvykle odvozené od zvyklostí ohledně úhrady nákladů řízení v tom či onom regionu, a to jak nákladů řízení před soudem, tak i zvyklostí ohledně krytí nákladů řízení před stálými rozhodčími soudy**. Tak například v **angloamerické oblasti** se můžeme setkat především s krytím nákladů odvozených od časové náročnosti bez ohledu na výši hodnoty předmětu sporu. Jako příklad je možno uvést řízení u London Court of International Arbitration, jehož příslušnost není neobvyklá zejména u rozhodčích smluv souvisejících se spory v oblasti kapitálového trhu, kde se vychází z rámce 800 – 2000 GBP jako denní sazby nebo z rozpětí 100 – 250 GBP za jednu hodinu, přičemž rozhodčí soud v případě zvláštních okolností případu, stupně obtížnosti, jakož i v případě potřeby zvláštní kvalifikace rozhodců může tuto sazbu zvýšit, ale naopak i snížit. Kromě toho se hradí rovněž skutečně vynaložené náklady (míněno hotové výlohy). Nadto se hradí ještě správní náklady rozhodčího soudu, které činí v případě řízení před LCIA vstupní poplatek za zpracování ve výši 1500 GBP, dále částka odpovídající 5 % odměny rozhodců, náklady registrátora (administrátora) sporu (osoby, která je jako administrativní úředník rozhodčího soudu pověřena vedením organizačně-technické agendy související se sporem) ve výši 150 GBP / 1 hod. a náklady sekretariátu ve výši 75 GBP / 1 hod. Podobně (byť s určitými odchylkami) se pak postupuje většinou i v řízení před senátem konstituovaným v rámci pravomoci „AAA“ – „American Arbitration Association“. Obdobná praxe se pak nikoliv výjimečně v této teritoriální oblasti aplikuje i na řízení ad hoc, tj. mimo rámec pravomoci některého stálého rozhodčího soudu. Nutno podotknout, že s ohledem na takový způsob výpočtu nákladů řízení včetně odměny rozhodců velmi často ztěžuje či znemožňuje jakýkoliv předběžný odhad částky nákladů řízení, na který jsme u nás zvyklí, a často je takový odhad zcela nemožný. Ostatně to platí většinou i pro odhad nákladů právního zastoupení. Kromě toho je nutno rovněž poznamenat, že se v praxi lze velmi často setkat s tím, že s takovým specifickým obvykle nepočítají ani účastníci z České republiky, sjednávají-li pravomoc některého stálého rozhodčího soudu a / nebo rozhodců ad hoc s místem řízení v některé z uvedených teritoriálních oblastí. Některé názory a v zahraničí prováděné podrobné analýzy dokonce hovoří o tom, že nelze vyloučit, že se tento prozatím v angloamerické oblasti obvyklý systém krytí nákladů a tedy i výpočtu odměny rozhodců v nedaleké budoucnosti prosadí i v kontinentální Evropě²⁴.

Určité specifikum představuje **řízení před**

rozhodci v Německu.²⁵ Zatímco v řízení před DIS (Deutsche Institution für Schiedsverfahren) je odměna rozhodců inkorporována do poplatku za rozhodčí řízení, pokud jde o v Německu poměrně rozšířené řízení před rozhodci ad hoc vede se již po léta velmi intenzivní diskuse o tom, zda nemá být odměna rozhodců závislá spíše na odměně advokátů, resp. vyměřována obdobným způsobem jako odměna advokátů, která se až na výjimky v drtivé většině případů v Německu stanoví podle Spolkového nařízení o odměnách advokátů (BRAGO), když řada rozhodců (pokud jde o jejich profesi) velmi často vykonává advokátní praxi. V této souvislosti **se vyskytuje obvykle argument v tom směru, že nelze po rozhodcích požadovat, aby jejich odměna byla nižší než odměna advokátů**,²⁶ což v případě odvozování nákladů řízení (zde nákladů právního zastoupení) od hodnoty předmětu sporu v drtivé většině případů je, a to nikoliv jen v Německu, nýbrž i u nás a v jiných zemích aplikujících shodné či obdobné přístupy pro výpočet nákladů právního zastoupení v závislosti na hodnotě předmětu sporu. **Na druhou stranu se vyskytují zcela jistě správné argumenty o tom, že činnost rozhodce není v žádném případě totožnou s činností advokáta** a již z principu postavení rozhodce jako nezávislé osoby pověřené projednáním a rozhodnutím sporu nelze aplikovat tytéž postupy jako postupy pro stanovení odměny advokátů. Tak například zatímco pro některé činnosti advokáta nelze nalézt adekvátního ekvivalentu v rozhodcovské činnosti, u jiných úkonů je to naopak – třeba pokud jde o formulování rozhodnutí a v návaznosti na to i formulování a zpracování odůvodnění rozhodčího nálezu, resp. jiného rozhodnutí, kterým se řízení končí, jako zvlášť náročného úkolu rozhodců²⁷. **I přesto však německá praxe rozhodčího řízení trenduje k odměňování rozhodců v řízení ad hoc podle analogických měřítek jako v případě odměňování advokátů**. Z tohoto důvodu vznikla též před časem jako výsledek společné práce Německého svazu advokátů a Německého svazu soudců²⁸ vzorová dohoda o odměňování rozhodců. Ta vychází (velmi zjednodušeně) z toho, že předsedajícímu rozhodci náleží odměna ve výši 15/10 odměny advokáta za jeden úkon a ostatním členům rozhodčího senátu odměna ve výši 13/10 odměny advokáta,²⁹ když 13/10³⁰ představuje většinou odměnu advokáta za úkon při zastupování v řízení před soudy II. stupně. Přirozeně samostatnou problémovou oblastí zůstává stanovení druhu a počtu takových úkonů.

Ve většině zemí středoevropského regionu se však jak v oblasti civilního procesu před obecnými soudy, tak i v případě řízení před rozhodci a zejména stálými rozhodčími soudy **můžeme setkat (ostatně jak jsme na to zvyklí též u nás) i s výpočtem nákladů řízení, zejména pak soudního poplatku, resp. zde poplatku za rozhodčí řízení, v závislosti na**

k otázkám rozhodčího řízení

hodnotě předmětu sporu s určitou degenerací při vysokých hodnotách předmětu řízení, případně při stanovení maxima / minima apod. Nezřídka se jako jedna z výhod takového postupu, tj. výpočtu nákladů řízení včetně poplatku za rozhodčí řízení a tedy i odměny rozhodce v závislosti na hodnotě předmětu sporu, uvádí též určitá „výchozí funkce“, která nutí předem strany (zejména žalobce) k tomu, aby realisticky zvažovali hodnotu svých pohledávek či hodnotu jimi uplatňovaných práv a pouze ve skutečné výši takové nároky uplatňovali³¹ (naopak právě v angloamerické oblasti se nezřídka setkáváme s tím, že nároky uplatňované v řízení dosahují často astronomických částek, když žalobce nenese tomu adekvátní povinnosti k úhradě nákladů řízení vypočítaných právě podle hodnoty předmětu sporu).

Bohužel je pravdou, že v praxi se lze jen zcela výjimečně setkat s tím, že by rozhodčí doložky zakládající pravomoc rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu v řízení ad hoc obsahovaly dohodu o způsobu krytí nákladů, resp. o stanovení výše a o způsobu úhrady odměny a náhrady nákladů (hotových výdajů) rozhodců. V praxi se ovšem nabízí celá řada velmi jednoduchých možností, jak nahradit případnou poměrně složitou a podrobnou úpravu rozhodčí smlouvy ohledně této otázky. Tak například za velmi praktický je označován (v zahraničí velmi často aplikovaný a u nás bez dalšího použitelný) postup spočívající v tom, že rozhodčí smlouva odkáže (minimálně pokud jde o řešení některých otázek – zde pak v souvislosti s náklady řízení) na aplikaci postupů upravených v řádu některého stálého rozhodčího soudu, aniž by tím byla založena pravomoc (příslušnost) takového stálého rozhodčího soudu. Odkaz však může být učiněn i na analogické použití předpisů o odměnách advokátů za poskytování právní pomoci. V této souvislosti by však u nás zřejmě nejlépe přicházelo v úvahu zejména použití vyhlášky č. 484/2000 Sb., ve znění pozdějších změn, která není vázána na počet a druh úkonů právního zastoupení. V této souvislosti je zapotřebí ovšem upozornit na to, že použití posledně citovaného předpisu na výpočet nákladů právního zastoupení v řízení před rozhodci je poněkud sporný, a to především s ohledem na uvozující formulaci této normy. Řízení před rozhodci totiž není řízením podle občanského soudního řádu, jde pouze o řízení, na které lze úpravu obsaženou v občanském soudním řádu v souladu s ustanovením § 30 ZRŘ analogicky aplikovat.³² Analogické použití této normy pro stanovení odměny rozhodců je ovšem bez dalšího možné, spočívá-li na dohodě stran. V úvahu však přichází i celá řada jiných variant, když jen výčet těch, které se v praxi objevují, by již zřejmě překročil rámec možností tohoto příspěvku.

V souvislosti s úhradou poplatku za rozhodčí řízení (zde tedy stejně jako výše v rámci

tohoto příspěvku ve smyslu poplatku zahrnujícím jak odměnu rozhodce, tak i krytí dalších nákladů vznikajících na straně fóra v souvislosti s projednáním a rozhodnutím sporu, příp. dalších nákladů řízení³³), vyvstává řada dalších otázek. Jednou z nich je **splatnost odměny**, která nastává zcela jistě až splněním povinnosti rozhodce, totiž věc projednat a rozhodnout, ať již meritorně či jiným způsobem předvídaným v návaznosti na § 23 písm. b) ZRŘ. Na druhou stranu v rozporu s obvyklými postupy a jak tuzemskými zvyklostmi, tak především mezinárodní praxí, ani v rozporu s tuzemskou úpravou nebude, je-li požadována odpovídající zálohová úhrada předem, a to v plném rozsahu. Zatímco praxe v řadě států, resp. u mnoha stálých rozhodčích soudů v zahraničí je taková, že zálohu poskytují společně a nerozdílně obě strany (v solidárním vztahu), naše praxe plně odpovídající i tuzemským procesním zvyklostem v řízení před soudy (rovněž ovšem nikoliv v rozporu s jinou částí praxe mezinárodní) však svědčí tomu, že zálohovou platbu poskytuje ten, kdo se určitého nároku domáhá (žalobce, příp. i žalovaný, je-li v rámci procesní obrany vznesena protižaloba). Jednou z celé řady na to navazujících otázek je pak otázka, **jak postupovat v případě, že taková záloha uhrazena nebude**. Sporné je, zda je možná analogie ve smyslu ustanovení § 9 odst. (1) z. č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších změn, o soudních poplatcích. Dle názoru autora tohoto příspěvku nepřichází přerušení řízení v úvahu.³⁴ Dané situaci pak zřejmě lépe odpovídá postup analogického postupu dle § 110 OSŘ („klid v řízení“), přičemž tomuto odpovídá například i úprava dle Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (do zaplacení není spor projednán).

V žádném případě se ovšem nelze ztotožnit s názorem, že v případě neexistence výslovné dohody účastníků řízení (resp. účastníků řízení na straně jedné a rozhodců na straně druhé) není nárok rozhodce na odměnu dán. Je-li zapotřebí učinit určitý závěr, nelze než se vrátit k některým konstatováním učiněným v úvodních částech tohoto příspěvku, a to k problematice charakteru řízení před rozhodci z pohledu ústavního pořádku, resp. právního řádu České republiky. Ztotožnil-li se autor tohoto příspěvku spíše s teorií jurisdikční, činí takto s již výše zmíněnou výhradou zohlednění některých zvláštních aspektů činnosti rozhodce, které se blíží civilnímu závazku rozhodců na straně jedné vůči účastníkům řízení na straně druhé. Více však než ve vztahu k účastníkům by bylo možno říci, že takový závazek sice vzniká na základě projevu vůle účastníků na straně jedné a rozhodců na straně druhé, po konstituování fóra je však tento závazek plněn nikoliv vůči účastníkům, nýbrž vůči předmětu řízení. S ohledem na odpovídající analogii a především s ohledem na odpovídající zvyklosti je nutno konstatovat, že je dán

zcela jistě nárok rozhodce na odměnu, a to v případě neexistence odpovídající dohody účastníků učiněné v rozhodčí smlouvě, resp. následně v dohodě mezi účastníky na straně jedné a rozhodci na straně druhé, je dán nárok na odměnu přiměřenou a obvyklou v místě řízení. V žádném případě pak nemůže obstát argumentace, že existuje řada řízení, kde je rozhodce povolán výlučně pro to, aby stvrdil již existující dohodu stran a aby tato dohoda zahrnutá do výroku rozhodčího nálezu představovala vykonatelný titul ve smyslu ustanovení § 28 odst. (2) ZRŘ, resp. v návaznosti na odpovídající úpravu obsaženou v OSŘ či v § 40 exekučního řádu. Tento postup je sice v rozhodčím řízení konformní v souladu s výslovnou úpravou platnou v některých jiných zemích, jako kupříkladu ve Švýcarsku³⁵ či v Německu.³⁶ Obdobný postup by byl u nás ovšem v rozporu s platnou právní úpravou, když účelem rozhodčího řízení je ve smyslu ustanovení § 1 a § 2 RozŘ meritorní rozhodnutí majetkového sporu, přičemž pro výše popsany případ (použijeme-li německé terminologie jde v podstatě o „rozhodčí smlouvu s obsahem výroku rozhodčího nálezu“ či ještě lépe o „smlouvu o rozhodci s dohodnutým výrokem“ apod., a to bez ohledu na to, zda dohoda o výroku je výslovná či skrytá, faktická) naše právo předvidá aplikaci jiných institutů, jako například notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle ustanovení § 71a až § 71c zákona č. 358/1992 Sb., ve znění zákona č. 30/2000 Sb., který je vykonatelným titulem ve smyslu ustanovení § 274 písm. e) OSŘ, nebo zápis exekutora ve smyslu ustanovení § 77 – § 86 exekučního řádu, obsahuje-li tento ve smyslu ustanovení § 79 odst. 2 písm. f) citovaného předpisu prohlášení povinné osoby o svolení s vykonatelností zápisu. Popsaný postup (povolání rozhodců výlučně k tomu, aby vydali nález na základě již existující dohody stran) by nebyl možný ani v případě, že by rozhodčí smlouva podléhala jinému právnímu řádu než právu České republiky, který by takový postup umožňoval, avšak řízení by probíhalo v České republice, tj. v souladu se zákonem o rozhodčím řízení. Popsaný případ, totiž „povolání“ rozhodců výlučně k tomu, aby stvrdili již existující dohodu účastníků o narovnání jejich vzájemného závazkového vztahu, tak odporuje účelu rozhodčího řízení podle jeho koncepce ve smyslu ZRŘ, a to i přesto, že v souladu s ustanovením § 24 odst. (1) ZRŘ jsou rozhodci povinni vést účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu a takový smír, kterého bylo dosaženo (teprve) v průběhu řízení před rozhodci se může stát základem pro vydání odpovídajícího rozhodčího nálezu.³⁷ Existuje-li tak dohoda účastníků o narovnání jejich vztahu ještě před zahájením řízení před rozhodci ve smyslu ustanovení § 14 ZRŘ, neexistuje ani spor, pro jehož vyřešení a rozhodnutí lze řízení před rozhodci zahájit. Argument

k otázkám rozhodčího řízení

v tom směru, že v takovém případě je činnost rozhodce „více méně formální“³⁸ a může proto být vykonávána bezúplatně, nemůže v žádném případě obstát. Tento názor do značné míry odporuje i odpovídající zahraniční praxe pokud jde o země, kde lze srovnávat s právním řádem České republiky.³⁹ Konečně i rozhodce, který vydává rozhodčí nález na základě smíru uzavřeného v průběhu řízení mezi účastníky, je povinen obsah takového smíru zkoumat a hodnotit z pohledu platného práva.

Tento příspěvek mohl samozřejmě zmínit jen velmi malý zlomek otázek a problémů, které vznikají a mohou vznikat v souvislosti

s náklady řízení před rozhodci, zde pak zejména ve vztahu k nároku rozhodců na odměnu a na náhradu nákladů (výloh) těmto vzniklých. Je však velmi pozitivní, že se otevírá diskuse k této problematice. Jde zcela jistě o jednu z oblastí souvisejících s řízením před rozhodci, která může být předmětem polemiky a stejně jako v jiných nejen právních oblastech se mlčením, a o to méně popřením, tento problém nevyřeší. Skutečným vzorem pak může být velmi otevřená diskuse v německé teorii i praxi, která je příkladem nejen koexistence, nýbrž i synergie jednotlivých způsobů řešení civilních sporů. Snaha o vytvoření vhodného

právního prostředí pro maximálně efektivní řešení jakýchkoliv sporů by pak měla být jednou z priorit každé demokratické společnosti. Jak bylo v tomto příspěvku zmíněno a ostatně i citováno, existují jiné názory, než které byly v tomto materiálu rovněž částečně zmíněny. Již tuto skutečnost, tj. existenci názorových proudů, však lze hodnotit vysoce pozitivně minimálně z toho pohledu, že existuje odvaha a zejména vůle tuto problematiku diskutovat.

❖ AUTOR JE ADVOKÁTEM V PRAZE

A PROFESOREM NA KATEDŘE PRÁVA EKONOMICKÉ FAKULTY TECHNICKÉ UNIVERZITY OSTRAVA.

1 Srv. např. Bělohlávek, A. Arbitrabilita sporů (Pravomoc rozhodců dle zákona č. 216/1994 Sb., v tuzemském a mezinárodním kontextu), in: Právní zpravodaj, C. H. Beck, Praha č. 03/2003, oddíl „komentáře a názory“, str. 6 – 8, ISSN 1212-8694, Klein, B.; Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů v České republice, in: Právní rádce, Economica, Praha – 9/1995, str. 12 a násl.; Rozehnalová, N.; Mezinárodní právo obchodní – II. díl Řešení sporů, Masarykova univerzita Brno, 1999, ISBN 80-210-2041-5, str. 51 – 58; Růžicka, K.; Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Dobrá Voda u Pelhřimova – 2003, ISBN 80-86473-51-1, str. 31 – 34 a d.

2 Tzv. „Alternative Dispute Resolutions“ („ADR“).

3 K výjimkám by mohla patřit například práce Rabana, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 121 – 129, danému problému se však (byť spíše okrajově) věnuje i Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku, Praha: ASPI Publishing, 2002, s. 168 – 169, ze zahraničních prací lze zmínit především Lachmann, J.-P. Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis, 2. vyd., Köln/R.: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2002, s. 577 – 592.

4 Některé stálé rozhodčí soudy ve větší či menší míře připouštějí sjednání odchylky od těchto řádů a pravidel. Pokud jde o náklady řízení, stanovení její výše a způsob úhrady však obvykle žádnou možnost odchylky dohodou stran nepřipouštějí.

5 Taktový rozdíl by mohl vyplývat z příspěvku Pospíšila, P. O právu rozhodce na odměnu za rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie, Praha: ČAK, 2005, č. 11-12.

6 Srv. Bělohlávek, A. Právo použitelné na řízení před rozhodci, Právo a podnikání, Praha: LexisNexis CZ (Orac), 2005, č. 9.

7 Srv. Bělohlávek, A. Vznik rozhodčí smlouvy a oprávnění rozhodců, Právní zpravodaj, Praha: C. H. Beck, 2005, ř. VI, č. 7, s. 11 – 13.

8 K terminologické problematice pravomoc vs. příslušnost v souvislosti s řízením s mezinárodním prvkem viz např. Pauknerová, M. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, in: Právní rozhledy, Praha: C. H. Beck, 2004, č. 9, str. 333 – 338 a j.

9 Srv. též např. Růžicka, K. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? Bulletin advokacie, Praha: ČAK, 2005, č. 10. V této souvislosti se naopak nelze ztotožnit s názory prezentovanými Svobodovou, S.

10 Jako kumulace některých aspektů teorií jurisdikční a smluvní.

11 Růžicka, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Dobrá Voda u Pelhřimova – 2003, str. 20 – 22, ISBN 80-86473-51-1. Citovaná práce zřejmě jako jediná u nás v současné době dostupná přesně rozlišuje v části II. 2. a) až d) přehled existujících názorů a v části e) vlastní rozbor problematiky podle současné judikatury Ústavního soudu České republiky. Srv. též např. Pecha, R.; K právní povaze rozhodčích nálezů, in: Bulletin advokacie (ČAK) 5/2003, str. 41 a násl.; Raban, P.; K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu, in: Bulletin advokacie, Praha, 1/2003, str. 25 – 34. Anotace předmětného usnesení ÚS též in: Bulletin advokacie (ČAK), Praha – 1/2003, příp. velmi precizně v další své práci opět Růžicka, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, Praha: ČAK, 2003, č. 5, s. 32 – 40. Podrobný rozbor dané problematiky sice není nezajímavý (a to jak z teoretického pohledu, tak z hlediska řady praktických s tím souvisejících otázek), zcela jistě by však přesáhl rámec problematiky pojednávané v tomto příspěvku.

12 Míneho přirozené státního soudu jako orgánu veřejné moci, když i v případě rozhodců musí být vždy garantována jejich nezávislost a tedy i nestranost. Z terminologického hlediska je pak nutno uvést, že rozhodci (po konstituování fóra) jsou v právním smyslu též „orgánem“ (povoláním k projednání a rozhodnutí konkrétního majetkového sporu), nejsou však orgánem moci veřejné.

13 Srv. pozn. č. 1.

14 Viz kupř. Winterová, A. et al; Civilní právo procesní, Linde – 2002, ISBN 80-7201-345-9, str. 649 a d. U této citované práce, která patří v současné době zcela jistě ke stěžejním v oblasti teorie tuzemského civilního soudního procesu, by zřejmě mohla být vznesena určitá výhrada k formulaci, cit. „... při prvním úkonu nemusí mít námitka nedostatku příslušnosti vřdy formu žalobní odpovědi. Jde o specifický úkon, kterým je namítán nedostatek pravomoci obecného soudu k projednání věci vůbec.“

15 Srv. Bělohlávek, A. et al; Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, Praha: C. H. Beck, 2004, č. 7, s. 256 – 261.

16 Zmínit by bylo možno přirozeně i jiné multilaterální úmluvy, příp. bilaterální úmluvy – viz kupříkladu Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku, ASPI, Praha – 2002, str. 205 – 207, ISBN 80-86395-41-3, či Rozehnalová, N. Mezinárodní právo obchodní – II. díl Řešení sporů, Masarykova

univerzita Brno – 1999, str. 160 – 161 a j. ISBN 80-210-2041-5.

17 Sdělení MZ č. 74/1959 Sb., o přistoupení k Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958; Hrivnák, J. Newyorský dohovor o uznání a výkonu cizích arbitrážních rozhodnutí (výklad v soudní praxi), in: Právní zpravodaj československého zahraničního obchodu, Praha 1981/1, str. 2 a násl. Ze zahraniční literatury k předmětné otázce lze uvést především Berg, A. J.; The New York Arbitration Convention of 1958, Den Haag – 1981.

18 Podrobně srv. již dříve citovaný Raban, P., sub pozn. č. 3.

19 Existence takového vztahu je nepřipustná již z pohledu nezávislosti rozhodce ve smyslu ustanovení § 8 ZŘŘ.

20 Někdy však tzv. „rozhodcovská smlouva“, která v našem právním řádu není upravena, může být základem pro uzavření smlouvy o rozhodci ve smyslu ustanovení § 2 odst. (3) písm. a) ZŘŘ.

21 Srv. § 7 ZŘŘ.

22 Analogicky též v případě, že na základě výslovné dohody stran má být spor posouzen a rozhodnut jediným rozhodcem.

23 Srv. Rozehnalová, N. Určení fóra a jeho význam pro spory s mezinárodním prvkem, Bulletin advokacie, Praha: Česká advokátní komora, 2005, č. 4, s. 16 – 23 a č. 5, s. 12 – 16. Citovanou práci je možno označit v současné době za nejpodrobnější a svým obsahem nejfundovanější ohledně problematiky místa řízení a jeho významu pro postup v řízení, stejně jako na některé otázky související s meritorním posouzením sporu. K problematice viz též např. Bělohlávek, A. Místo konání rozhodčího řízení. Právní zpravodaj, Praha: C. H. Beck, 2004, č. 3, s. 13 – 15.

24 Srv. Lachmann, J.-P., op. cit. sub pozn. č. 3, s. 587, marg. 1842. Tento názor nemusí být nereálný, vyjdeme-li například z paralely pokud jde o náklady právního zastoupení, kde výpočet nákladů právního zastoupení na základě časové náročnosti se právě pod vlivem anglo-amerických zvyklostí prosazuje i ve střední Evropě velmi rychle.

25 Nutno poznamenat, že v Německu se postavení rozhodců podřazuje pod režim tzv. „služební smlouvy“. Tento smluvní typ v našem současném právním řádu absentuje. Autor se však na tomto místě opakovaně vrací k tomu, že zřejmě nejlépe dané situaci v rámci našeho právního řádu odpovídá právní úprava postavení mandátáře tak, jak toto bylo zmíněno na jiném místě tohoto příspěvku a jak bude krátce zmíněno ještě v závěru.

26 Srv. Fashing, H. Schiedsgericht und Schiedsverfahren im österreichischen und internationalen Recht. Wien: Manz'sche Verlags- und Buchhandlung, 1973, str. 74 (konečně na tento názor odkazuje i Raban, P., op. cit. sub , s. 125, pozn. č. 328).

27 Srv. Lachmann, J.-P., op. cit. sub pozn. č. 3, s. 583 resp. marg. 1825.

28 Na rozdíl od některých zahraničních právních úprav je však u nás funkce rozhodce nesuslučitelná kupříkladu s výkonem funkce soudce, a to podle ustanovení § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Je to škoda, neboť právě soudce je osobou, která nepochybně disponuje nebo by měla disponovat takovými znalostmi a zkušenostmi, které by měl splňovat i rozhodce a právě řada právních států jmenování soudce rozhodcem výslovně umožňuje, byť takové jmenování váže například na souhlas orgánu administrativně nadřízenému soudci a přirozeně vylučuje (spolu se stanovením odpovídajících garančních mechanismů) i to, aby jeden a tentýž soudce byl pověřen rozhodováním otázky jakkoliv související se sporem, která má být projednána v rozhodčím řízení (Srv. § 40 německého zákona o soudcích /Deutsches Richtergesetz/, viz též: Růžicka, K. Mezinárodní obchodní arbitráž, Praha: Prospektum, 1997, ISBN 80-7175-051-4, s. 56). Naše úprava se tak pokud jde o srovnání s některými dalšími zeměmi spíše blíží kupříkladu úpravě rakouské (srv. § 578 rakouského civilního procesního řádu) než úpravě německé. Z tohoto pohledu je právě rozhodčí řízení v Německu (byť zde doposud nenabýlo takové obliby a všeobecné podpory, jako je tomu v řadě jiných zemí) označováno za příklad koexistence a pozitivních synergických efektů mezi řízením před soudem a řízením před rozhodci. I přes poněkud menší rozšířenost rozhodčího řízení v Německu je to tak právě Německo, kde rozhodčí řízení je i ze strany systému obecných soudů a justice vůbec považováno za významného partnera. Svědčí o tom i řada příkladů, kdy například v Německu byla zaznamenána řada rozhodnutí, kdy rozhodovací praxi soudů ovlivnila i rozhodovací praxe rozhodců (k této problematice aktuálně například nejnověji a velmi podrobně Busse, D. Die Bindung Dritter an Schiedsvereinbarungen, SchiedsVZ – Zeitschrift für Schiedsverfahren /German Arbitration Journal/, München / Basel : Verlag C. H. Beck / Helbing & Lichtenhahn / DIS, 2005, ř. 3, č. 3 /květen – červen/, s. 118-123). Neslučitelnost soudcovské funkce s výkonem funkce rozhodce však bývá na mezinárodní úrovni stále více kritizována (srv. např. Mothejzková, J. Úloha národních soudů – podpora nebo zhotřev? Evropské a mezinárodní právo, Praha: Nadace EMP, 1998, č. 1 – 2, ISSN: 1210-3977, s. 43 – 54, zde s. 46). Souvisí to s trendy podporujícími tzv. náhradní způsoby řešení sporů, k nimž v širším významu tohoto termínu lze řadit i rozhodčí řízení, jakož i s kombinací řízení před soudy a řízení

k otázkám rozhodčího řízení

rozhodčího či smířčího, které může vyústit buď v řízení před soudem nebo naopak ve vydání vykonatelného titulu v těch nejrozličnějších formách, které jednotlivé právní řády připouštějí. S ohledem na tuto poměrně specifickou situaci v Německu, jakož i v proporcionalitě řady otázek a do značné míry i příbuznost právního prostředí, je srovnání s Německem rovněž pokud jde o otázku odměňování rozhodců a úhradu nákladů řízení více než na místě.

29 Srv. Henn, G. Schiedsverfahrensrecht, 3. vyd., Heidelberg : Müller, 2000, ISBN: 3-8114-2015-1, marg. 151.

30 Raban, P. (in op. cit. sub pozn. č. 3) hovoří v této souvislosti o 10/10, což dle názoru autora tohoto příspěvku neodpovídá znění příslušné „vzorové dohody“. Na druhou stranu se lze v praxi setkat i s tím, že v souvislosti se snahou o snižování nákladů řízení některé rozhodcovské smlouvy, jak byla učiněna zmínka o tomto institutu výše v rámci tohoto příspěvku, stanoví skutečně nižší odměnu než předpokládá vzorová dohoda, a to 13/10 pro předsedu senátu či jediného rozhodce a 10/10 pro ostatní členy rozhodčího senátu.

31 Srv. např. pokud jde o řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem ICC Craig, L. W., Park et Paulson, J. ICC Arbitration, 2. vyd., Paris: Oceana ICC Publishing, 1990 (v mezidobí však již vyšlo i 3. vyd. této světoznámé publikace), s. 3 a na mnoha dalších místech této monografie. Český překlad Pravidel pro rozhodčí řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem při Mezinárodní obchodní komoře včetně příloh viz též např. Bělohávek, A. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 377 – 407, ohledně nákladů řízení viz zejména Příloha III. „Náklady rozhodčího řízení a odměny za rozhodčí řízení“ (s. 403 – 406 téže publikace).

32 Zde je namísto zdůraznit, že jde o otázku, o níž se vedou spory. Zatímco řada rozhodců se přiklání k nutnosti výpočtu nákladů právního zastoupení (pokud jde o přímus nákladů řízení) podle vyhl. č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších změn, jiní rozhodci připouštějí možnost výpočtu podle vyhl. č. 484/2000 Sb. V této souvislosti nelze prozatím než doporučit, aby strany sjednaly v rozhodčí smlouvě i odpovídající postup pokud jde o výpočet nákladů právního zastoupení, který pak pro rozhodce může být závazný, neboť jde o výslovnou dohodu stran o jejich vzájemných právech a závazcích. Pokud jde o náklady řízení zahrnujících též odměnu rozhodců, je odkaz na vyhl. č. 484/2000 Sb. bez dalšího možný, neboť jde jen o analogické použití postupu upraveného v předpisu upravujícím jinou oblast. Stanovení paušální odměny pak zamezí možné polemice o tom, které úkony rozhodců byly nezbytné a které za nezbytné nelze považovat.

33 K pojmu „náklady rozhodčího řízení“ viz např. Rozehnalová, N. op. cit. sub pozn. č. 3.

34 Ostatně aplikace institutu „přerušení“ rozhodčího řízení je sama o sobě sporná a představuje celý okruh velmi závažných procesních otázek. Srovnáme-li například s německou úpravou, pak tato přerušení řízení před rozhodci vůbec nepřipouští (srv.

Schwab, K.-H., Walter, G. et Baumbach, A. Schiedsgerichtsbarkeit, München : Verlag C. H. Beck / Helbing & Lichtenhahn, 2005, s. 151) Na druhou stranu je nutno poznamenat, že německá úprava civilního procesu řadu otázek zařazených u nás pod důvody pro přerušení řízení (zde civilního řízení soudního) nepodřazuje pod přerušení řízení (v německé terminologii „Unterbrechung“) nýbrž po „Aussetzung“ (srv. přibližně klid řízení u nás upravený v § 110 OSŘ). Zásadně tak v řízení před rozhodci u nás je nutno s možností přerušení řízení počítat, postup podle OSŘ však může být jen analogický při zohlednění zvláštností rozhodčího řízení. O možnosti přerušení řízení hovoří např. Schelle, K. et Schelleová, I. Rozhodčí řízení (historie, současnost a perspektivy), Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, s. 91. Jak však zmíněno, autor tohoto příspěvku se se zde prezentovaným názorem plně neztotožňuje.

35 Nater – Bass, G. Praktische Aspekte des Vergleichs in Schiedsgerichtsverfahren. ASA – Bulletin Association suisse de l'arbitrage, Den Haag : Kluwer Law International, 2002, rč. 20, č. 3, ISSN : 1010-9153, s. 427 – 442.

36 Lörcher, G. Schiedsspruch mit vereinbartem Wortlaut – Notizen zur Vollstreckbarkeit im Ausland. Recht und Praxis der Schiedsgerichtsbarkeit. Betriebsberater, 2000, rč. 55, č. 2, příloha 12 z 14. prosince 2000, s. 2 a násl.

37 S ohledem na koncepci speciální úpravy obsažené v § 24 odst. (2) ZŘŘ tak nepřichází v řízení před rozhodci ani aplikace postupu sice obdobného svým charakterem však odlišného, totiž toho, který je předvídaný úpravou obsaženou v ustanovení § 99 odst. (2) OSŘ. Rozhodci totiž při vydání takového rozhodčího nálezu neschvalují směr tak, jak je tomu v případě řízení před soudem ve smyslu § 99 odst. 2 OSŘ (což je mylný, avšak v praxi velmi často se objevující názor), nýbrž rozhodci na žádost stran vydávají řádný rozhodčí nález, jehož výrok „kopíruje“ dohodu stran v meritu sporu, tj. ohledně jejich vzájemných práv a povinností, které jsou předmětem sporu a zahájeného řízení před rozhodci. S ohledem na existující speciální úpravu § 24 odst. (2) ZŘŘ tedy aplikace § 99 OSŘ (ani per analogiam) v řízení před rozhodci v úvahu nepřichází.

38 Srv. Pospíšil, P., op. cit. sub pozn. č. 5. Autor zde hovoří mj. o činnosti, která není administrativně i časově toliko náročná. Ačkoliv problematika odpovědnosti rozhodce je oblastí sui generis, která v tomto příspěvku záměrně není vůbec zmíněna, pak nelze v žádném případě hovořit o jakémkoliv rozdílu mezi rizikem odpovědnosti rozhodce v případě běžného postupu v řízení ve srovnání se situací, kdy rozhodci vydávají rozhodčí nález na základě smíru uzavřeného účastníky řízení, a to v souladu s ustanovením § 22 odst. (4) ZŘŘ.

39 Srv. např. Schwab, Walter, Baumbach, op. cit. sub pozn. č. 39, Kap. 12.10 a 12.11 (marg. 10). Srv. též např. Schwytz. Kosten und Kostenentscheidung im schiedsgerichtlichen Verfahren. Betriebsberater, 1974, s. 673 a násl. a další.

Rozhodčí řízení nebo soudní řízení?

MGR. SIMEON POPOV

Nelze neslyšet výkřiky ve tmě – „Let luset lux!“, které se bohužel mívají účinkům, a to hlavně směrem k našich zákonodárcům. Reforma soudnictví v nedohlednu, soudy jsou přetíženy a některé spory se vlečou řadu let. Sporné strany nemají jistotu, kdy jejich věc bude rozhodnuta a někdy, bohužel, ani nevědí, jak jejich spor vůbec skončí. O časovém a finančním strádání radši ani nebudu psát. V poslední době, tak před pěti – šesti lety, se značně na našem území rozšířilo alternativní řešení některých sporů např. prostřednictvím rozhodčího soudu nebo různých rozhodčích sdružení¹, resp. samostatných rozhodců. Zda takováto alternativa je šťastným řešením nebo ne, to je pouze na posouzení těch, kteří již měli možnost aktivně nahlédnout do obou způsobů rozhodování sporů, a proto jsou schopni (měli by být) si udělat vlastní analýzu. Mohu vyjádřit pouze svůj osobní názor, že za dané neúnosné situace je v některých případech vskutku nejlepší alternativou rozhodčí řízení před rozhodčím soudem nebo před rozhodcem

určeným buď stranami sporu nebo předsedou nezávislého sdružení rozhodců¹.

V tomto článku bych se nerad pouštěl do podrobného popisu samotného rozhodčího řízení, jeho náležitostí, komentáře zákona o rozhodčím řízení č. 216/1994 Sb., v platném znění (dále jen „ZŘŘ“) apod. V tomto ohledu musím odkázat na díla některých odborníků v této oblasti². Tento článek by měl být určitou úvahou zda rozhodčí řízení, v případě uzavírání obchodního partnerského vztahu vůbec vzít v potaz, nebo zda o něm uvažovat při již vzniklé neshodě mezi smluvními stranami. V druhém případě bude dohoda o něčem obtížnější, neboť se strany již dostaly do sporu (tj. do bodu, kdy se těžko nachází nějaké řešení nebo kompromis) a nalézt společný jazyk již nebude tak snadné jako dříve.

Zvolit k řešení budoucího (již vzniklého) sporu cestu, kterou nám určí obecný soud nebo rozhodce/i?

K tomu, abych si mohl odpovědět na výše položenou otázku, musím si svoje úvahy roztrždit do dvou sloupců, a to na klady a zápo-

ry jak pro soudní řízení, tak pro rozhodčí řízení (viz tabulka). Vytvoření dvou sloupců ovšem nemůže být dostačující bez toho, abych ke každé své úvaze nepřiradil sloupec myšlenkových pochodů, které mně dovedli k tomu, proč jsem se přiklonil k – nebo +.

V tabulce uvedený výčet je pouze skromným nástinem věmů, které nám může přinést každý den. Mojí snahou je pouze rozvířít hladinu, prozkoumat prostředí před samotným skokem do rozporuplné reality. Skok by měl být synonymem pro nalezení uspokojivého řešení.

Nelze samozřejmě jednoznačně tvrdit, že některé ze shora uvedených řízení je dokonalým řešením nastalých problémů mezi

1 Brněnské arbitrážní centrum, nebo Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky,

2 Alexander J. Bělohávek – Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, r. p. 2004. Květoslav Růžička – Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, r. p. 2003. Naděžda Rozehnalová – Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, r. p. 2002.

k otázkám rozhodčího řízení

OBEČNÉ SOUDY

klady	důvod	zápory	důvod
širší pravomoc	předběžné opatření § 24 a násl., v návaznosti na § 102 OSŘ, provedení důkazů § 120 OSŘ, zrušení rozhodčího nálezů § 31 ZRŘ, archivace rozhodčích nálezů (rozhodci ad hoc) § 29 odst. 2 ZRŘ	neúměrné trvání projednávání soudního sporu a s tím související finanční i časové náklady	zkontrolovatelný soudní systém, projevující se v technickém vybavení soudů, legislativní roztržitostí a personální obsazení
možnost využít řádné opravné prostředky	§ 201 a násl. OSŘ, daná možnost účastníkům nechat prověřit správnost postup soudu první	možnost využít řádných opravných prostředků	k odvolání může dojít u stejného soudce ve stejné věci i několikrát
odbornost jednotlivých soudců	jelikož i zde působí lidský faktor, je nutno říci, že lze v řadě případů nalézt odborníky na danou problematiku	nestejně rozhodování soudů	soudy nižších instancí mnohdy nedodržují ustálenou rozhodovací praxi, resp. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR či Ústavního soudu ČR
		nevyvážená odbornost jednotlivých soudců	lidský faktor, který je často důvodem nekvalifikovaného rozhodování
		nepostižitelnost soudců	Relativní neodvolatelnost soudců vyvolává mylný dojem nedotknutelnosti
		špatná motivace účastníků soudního řízení a jiných osob zúčastněných na řízení	je jedním z důvodů neúměrné délky řízení
		špatná motivace soudců	chybí větší motivace ze strany státu, a to nejen finanční
		nedořešená reforma soudnictví a s tím související fungování jednotlivých soudů	chybí hlubší a stálejší zákonná reforma, reorganizace soudnictví, technická a personální vybavenost

ROZHODČÍ SOUDY / ROZHODCI

klady	důvod	zápory	důvod
rychlejší vyřízení sporu a s tím související nižší finanční náklady	spor je nezávadka rozhodnut do několika měsíců, v jednodušších případech sporů lze vše vyřídit pouze písemnou formou	užší pravomoc rozhodců v řízení	rozhodci nemají (donucovací) pravomoc předvolávat svědky, vyžadovat předložení písemností, vydávat předběžná opatření atd. § 20 ZRŘ
svobodná volba rozhodce	smluvní strany mají svobodnou volbu výběru osoby rozhodce, je na jejich uvážení, se všemi	zúžená možnost využít řádných opravných prostředků	pokud si strany předem nesjednaly možnost podat odvolání vůči rozhodčímu nálezu
svobodná volba rozhodce	smluvní strany mají svobodnou volbu výběru osoby rozhodce, je na jejich uvážení, se všemi důsledky, koho si vyberou (specialistu pouze na jeden obor nebo specialistu na několik oborů či celého odvětví).	zúžená možnost využít řádných opravných prostředků	pokud si strany předem nesjednaly možnost podat odvolání vůči rozhodčímu nálezu k jinému rozhodčímu senátu, je rozhodčí nález pravomocný a konečný po doručení sporným stranám § 27 ZRŘ
odbornost jednotlivých rozhodců	možnost výběru rozhodců z řad odborníků na daný problém (z vysoké školy, z vědeckého ústavu, ze specializované kanceláře činné v specifickém oboru apod.)	nevyvážená odbornost jednotlivých rozhodců	jelikož je dána stranám svoboda výběru rozhodců a rozhodci nemusí splňovat odborné předpoklady, berou na sebe strany riziko nesprávné volby
jednoinstanční řízení	proti rozhodčímu nálezu není možné se odvolat, pokud se strany nedohodnou jinak	jednoinstanční řízení	bude-li o sporu rozhodováno neodborně, nebude-li zjištěn řádně skutkový stav nebo dojde-li k nesprávnému posouzení důkazů a tím k vydání vadného nálezů, strany již nemají možnost tento nedostatek namítnout
snadná vymahatelnost	rozhodčí nález se stává vykonatelným okamžikem doručení a je řádným exekucním titulem	nestejnorodé rozhodování rozhodců	neexistuje sjednocená rozhodovací praxe a ani sjednocené stanoviska k různým výkladům sporných právních otázek v oblasti stejnorodých sporů

k otázkám rozhodčího řízení

neformálnost	strany mohou stanovit pravidla, dle kterých budou rozhodci postupovat, mohou stanovit jazyk, ve kterém se má řízení konat atd.	špatná motivace účastníků rozhodčího řízení a jiných osob zúčastněných řízení	vše je na bázi dobrovolnosti, někdy nutná spolupráce s obecným soudem § 20 ZŘŘ
flexibilnější možnost využití moderních technologií	v dnešní době je dána možnost, aby průběh rozhodčího řízení byl veden prostřednictvím moderních technologií (e-mail, videokonference)		

smluvními stranami, avšak je nutné si uvědomit, že některé aspekty v rozhodčím řízení působí na strany v daném existujícím prostředí lépe než samotný soudní proces. Čím je to zapříčiněno, by bylo asi na delší rozpravu, kterou bychom se asi dostali úplně do jiné polohy, a možná by narostla až do rozměrů vědecké dispute. Bohužel nemám pocit, že by se něco v této oblasti mělo v nejbližší budoucnosti radikálně, resp. zásadně změnit. Dílčí zákonné změny problém neře-

ší, jenom ho odsouvají. Nesnažím se kritizovat, jenom ukazuji a ptám se. Rád bych z tohoto důvodu vyvolal diskusi, která by měla vést k posunutí daného problému do roviny praktického řešení neúnosné situace, ve které se Česká republika nachází.

Zda zvolit ten či onen způsob řešení sporu je věcí svobodného uvážení těch, jichž se to týká. Rád bych pouze touto formou vyvolal reakci, která by napomohla objasnit jednotlivé postoje, zkušenosti nebo názory na dané

téma. Domnívám se, že existující diskuse se uchylují pouze do úzkých odborných skupin, stěží přístupných subjektům, které hledají ve své každodenní existenci možnost rychlého vyřešení problému nebo vysvětlení či odpověď. Z mé strany jde pouze o impulz, jenž by snad měl přerůst v dialog.

✦ AUTOR JE PRÁVNÍKEM

V OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI.

K právnímu postavení arbitrážních center

JUDR. LUDĚK LISSE, PH.D.

I.

V Bulletinu advokacie č. 10/2005 byly publikovány dva příspěvky týkající se problematiky rozhodčího řízení tak, jak je v poslední době akcentována v laických i odborných médiích, a to příspěvek Květoslava Růžičky s názvem „Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení“¹ a příspěvek Alexandra Bělohávků s názvem „Rozhodčí řízení ad hoc vs. rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center“². Pro pochopení obsahu obou příspěvků je třeba ozřejmit, že oba jmenovaní jsou rozhodci Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Tematika obou příspěvků je v podstatě stejná, autoři se vyjadřují ke dvěma zásadním tématům, která v současné době hýbou českou „arbitrážní scénou“, a to k problematice pravomoci rozhodce pojednávat spor a rozhodnout v něm v rozhodčím řízení bez existence rozhodčí doložky, druhým tématem je potom otázka dovolnosti existence a působení tzv. arbitrážních center, tj. sdružení rozhodců bez vlastní právní subjektivity nebo s vlastní právní subjektivitou, která zajišťují pro rozhodce administrativní, technické a organizační zázemí, nezbytné pro řádný výkon jejich činnosti. Jako předseda jednoho z arbitrážních center, jejichž legalita byla

zejména v příspěvku Květoslava Růžičky napadena, považuji za vhodné se k obsahu uvedených článků stručně vyjádřit, a korigovat tak některé nepřesnosti, které na adresu arbitrážních center zazněly.

V návaznosti na problematiku traktovanou v tomto příspěvku je užitečné zmínit základní dělení rozhodčího řízení na *rozhodčí řízení ad hoc* a *rozhodčí řízení institucionální*. V rozhodčím řízení *ad hoc* rozhoduje spor jakákoliv osoba (osoby), kterou si strany vybraly *podle svého uvážení* a která splňuje předpoklady, stanovené příslušným právním řádem. V institucionálním rozhodčím řízení se toto řízení koná u určité rozhodčí instituce (nejčastěji nazývané rozhodčím soudem), přičemž rozhodčí soudy mají listiny rozhodců, ze kterých si strany vybírají rozhodce, který bude rozhodčí řízení realizovat nebo je na jejich návrh či i bez návrhu stran sporu vybírán a jmenován do funkce způsobem stanoveným v pravidlech rozhodčí instituce, jejichž právnímu režimu se smluvní strany podřídily. Rozhodčí řízení u těchto institucí probíhá podle jejich pravidel (řádů).

V souladu s ust. § 13 ZoŘŘ uvozeném rubrikou „Stálé rozhodčí soudy“ platí, že stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona. Takovým stálým rozhodčím soudem jsou na území České republiky Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské

komoditní burze Kladno, které byly zřízeny prostřednictvím státní legislativní ingerence a jejichž postavení je založeno přímo zákonem. Z dalších rozhodčích soudů, popř. rozhodčích institucí, které hrají na trhu poskytovatelů arbitrážních služeb v České republice tu či onu roli, lze zmínit zejména Rozhodčí soud České republiky, Rozhodčí soud při EACCL či Rozhodčí institut v Praze, které byly zřízeny aktem aplikace práva orgánu státní moci na základě zákona a jejich konstitucionalizace tedy rovněž splňuje podmínky shora citovaného ustanovení § 13 ZoŘŘ³.

Z uvedených arbitrážních institucí „hrají na trhu poskytovatelů arbitrážních služeb v České republice v současné době dominantní roli Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, který je již etablovaným stálým rozhodčím soudem s dlouholetou tradicí založenou v roce 1949 a který je pracovištěm Hospodářské komory jako zákonem zřízené právnické osoby vzniklým a působícím ve smyslu ustanovení § 19 zákona č. 301/1992 Sb., jež ve sféře občanského práva hmotného i procesního není nadána vlastní právní způsobilostí a jejíž jednání a jí učiněné právní úkony jsou přičitatelné výhradně této Hospodářské komoře České republiky jako právnické osobě, nikoliv České republice nebo některé její organizační složce či jinému obdobnému organizačnímu útvaru státu⁴. Další ze dvou zákonem zřízených rozhodčích soudů, Burzovní rozhodčí soud

k otázkám rozhodčího řízení

při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno v podstatě nefungují a netřeba tedy o nich speciálně hovořit.

Při nefunkčnosti některých stálých rozhodčích institucí uvedených shora zažívají logicky boom rozhodčí instituce, u které jsou asociovaní jednotliví rozhodci nebo celé skupiny rozhodců, kteří jsou rovněž profesionály s právnickým či ekonomickým vzděláním a kteří zaujímají na trhu poskytovatelů arbitrážních služeb uvolněný prostor. **Tyto subjekty se v právní praxi rozhodčího řízení nazývají arbitrážní centra a jejich účelem je zejména poskytnout rozhodcům zapsaným na seznamech těchto arbitrážních center administrativní, technické a organizační zázemí.**

Rozhodčí soud České republiky, Společnost pro rozhodčí řízení, Rozhodčí soud při EACCL či Rozhodčí institut v Praze jsou právními osobami soukromého práva vzniklými a působícími na základě ustanovení § 18 odst. 1 písm. d) ObčZ a v souladu s příslušnými ustanoveními zvláštních právních předpisů, jež jsou narozdíl od stálých rozhodčích soudů, např. od Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve sféře občanského práva hmotného i procesního nadány vlastní právní způsobilostí a jejichž jednání a jimi učiněné právní úkony jsou (obdobně jako v případě stálých rozhodčích soudů zřizovaných nikoliv na základě zákona, ale přímo zákonem) přiřitatelné výhradně této právní osobě, nikoliv České republice nebo některé její organizační složce či jinému obdobnému organizačnímu útvaru státu.

K tomu vysvětlíme, že Rozhodčí soud České republiky obdobně jako některé zákonem zřízené rozhodčí soudy potom splňuje všechny předpoklady pro profesionální výkon rozhodčího soudnictví; na seznamu rozhodců Rozhodčího soudu České republiky je zapsána řada osobností českého vysokého školství, a to i vzdor skutečnosti, že ve zřizovacích listinách Rozhodčího soudu České republiky byl původně obsažen *numerus clausus* a jmenovaný rozhodčí soud měl na trhu poskytovatelů arbitrážních služeb v České republice působit jako pro futuro uzavřený celek; tato koncepce určité exkluzivity se však postupně vytrácí a Rozhodčí soud České republiky se chce pro futuro otevřít i pro rozhodce s právnickým vzděláním, kteří mají zkušenosti z praxe nebo akademické zkušenosti, ale i mladé právníky, kteří mají zájem absolvovat u Rozhodčího soudu České republiky praxi rozhodčího čekaletu.

II.

Všechny shora uvedené rozhodčí soudy a arbitrážní centra vydávají své statuty

a řady, které rozhodčí soudy zřízené zákonem uveřejňují obligatorně ze zákona (srov. ust. § 15 odst. 2 ZoŘŘ) v Obchodním věstníku, a rozhodčí soudy zřízené na základě zákona zpravidla buď rovněž v Obchodním věstníku nebo na webových portálech, kde je tak činí pro strany sporu transparentním způsobem veřejně přístupnými. Tyto statuty a řady mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu⁵. Statuty a řady mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců. Jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům jednotlivých rozhodčích soudů či institucí, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem (srov. ust. § 15 odst. 2 ZoŘŘ).

V souvislosti s problematikou rozhodčího řízení a arbitrážních center, které v České republice v současné době hromadně vznikají, generuje Květoslav Růžička ve svém příspěvku otázku legitimacy takových arbitrážních center a sám si na ni přesvědčivě odpovídá, když podle něho „*zřizování jakýchkoliv pracovišť pro rozhodčí řízení, které se neliší od činnosti stálého rozhodčího soudu, nemá žádnou oporu ve zvláštním zákoně upravujícím zřízení takové instituce jako stálého rozhodčího soudu. Takové jednání je podle mého názoru jednáním, které je v rozporu s ustanovením § 13 odst. ZŘŘ, resp. jednáním, které tento zákon obchází*“. Takové názory však nemají žádnou oporu v platné právní úpravě a jsou účelovou politickou manifestací postrádající jakoukoliv stopu věcné argumentace, jak o tom bude pojednáno níže.

Květoslav Růžička v návaznosti na jím vytvořenou problematiku arbitrážních center dále píše, že „Bc. Svobodová se ohledně legality svého servisního pracoviště odvolává na rozsudek Krajského soudu v Olomouci, sp. zn.: 22 Cm 18/2001-90 ze dne 30. 05. 2001, který byl následně potvrzen Vrchním soudem v Olomouci, podle které „I soukromé subjekty mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí“. Růžička doplňuje svůj vlastní pohled, že „*text citovaného rozsudku mi není znám, zda byla uvedena věta přesně citována. S tímto stanoviskem však nelze soublasit, protože ve mně vyvolává dojem, že soudce, který k citovanému stanovisku dospěl, se v problematice rozhodčího řízení pravděpodobně vůbec neorientuje, neboť je zřejmé, že je v rozporu s ustanovením § 13 odst. 1 a § 1 ZŘŘ*“. Pojednání o arbitrážních centrech zakončuje Růžička výrokem, že „*M. Pavelka v článku Rozhodčí řízení před rozhodčími centry*

zase dovozuje legalitu rozhodčích center z rozhodnutí Ústavního soudu IV. ÚS 174/02 z 15. 7. 2002, a to zejména proto, že žádná právní norma rozhodčí centra ani jejich činnost nezakazuje, musí se dojít k závěru, že je jejich činnost zcela legální. Ustanovení § 13 odst. 1 a 2 však stanoví něco zcela jiného“. K tomu lze pro dokreslení situace doplnit, že obdobně silně zastává názor na nemožnost existence arbitrážních center i tajemnice našeho jediného stálého rozhodčího soudu, která jej již opakovaně veřejně publikovala zejména na webových prezentacích⁶.

Podle názoru autora tohoto příspěvku **není třeba větších komentářů na téma obhajoby existence tzv. arbitrážních center**, neboť názor Květoslava Růžičky je v této souvislosti velice nekonvenční a nekonverguje s převažujícím míněním. **V aplikační praxi rozhodců ad hoc se totiž nepochybuje o tom, že i rozhodci – ostatně jako všichni občané – mají ústavně garantované sdružovací právo** ve smyslu ust. čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, s tím, že výkon tohoto práva není pro rozhodce zákonem nikterak omezen. Výkon sdružovacího práva rozhodců ad hoc, ať jsou již sdruženi v obchodních společnostech nebo v jiných korporacích soukromého práva, nebo se sdružují bez právní subjektivity na základě smlouvy o sdružení, lze totiž omezit jen v případech stanovených zákonem, jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých (srov. čl. 20 odst. 3 Listiny).

Za současné právní situace výkon sdružovacího práva rozhodců ad hoc omezen není, a ti si tak mohou zakládat jakékoliv právnícké osoby, a vstupovat mezi sebou do rozmanitých smluvních vztahů, včetně konstituování rozhodčích institucí zajišťujících pro rozhodce určitou činnost, která jim tak či onak pomáhá při realizaci rozhodčích řízení. Je samozřejmé – a v praxi se tak děje – že samotné rozhodčí řízení realizují rozhodci ad hoc jako fyzické osoby, neboť sdružení rozhodců nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu ust. § 13 z. r. ř. a nemohou tedy vydávat rozhodčí nálezy svým jménem a pod svou vlastní odpovědností. Lze se proto jen ztotožnit s názorem prof. Bělohávkou, který říká, že „*sjednání pravomoci tzv. rozhodčího centra, které není stálým rozhodčím soudem, by bylo sjednáním pravomoci neexistujícího subjektu, nebo subjektu, který je nadán (jako právnícká osoba, bylo-li takové rozhodčí centrum zřízeno ve formě právnícké osoby), vlastní právní subjektivitou, avšak není oprávněn k vedení rozhodčího řízení*“. Rozhodcům ad hoc sdruženým při arbitrážních centrech je tato skutečnost dobře známa, a tak v arbitrážní praxi rozhodčích (arbitrážních center) využívají naprosto pragmaticky arbitrážních center

k otázkám rozhodčího řízení

jednak k poskytnutí případné administrace, a jednak z marketingových důvodů, konkrétní rozhodčí řízení však vedou výhradně jako fyzické osoby a nikoliv jménem arbitrážního centra. To takovou pravomoc nemá, pokud není založeno jako stálý rozhodčí soud, když o oprávnění osob soukromého práva zřizovat stálé rozhodčí soudy na základě ust. § 13 z. r. ř. se vedou diskuse, které by měla *de lege ferenda* ukončit novela zákona o rozhodčím řízení stanovením možnosti zakládat soukromé rozhodčí soudy postupem podle soukromoprávních norem tak, jak je běžným trendem v Evropě i ve světě (srov. dále).

III.

K tomu vedou arbitrážní centra seznamy rozhodců a vydávají své řady, jež mohou vydávat stejně, jako tak může činit každý, a to v souladu s ústavním principem „každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“ (srov. čl. 2 odst. 3 Listiny). Bylo by se lze v této souvislosti dovolat i mnoha nálezů Ústavního soudu, ale podle názoru autora tohoto příspěvku tak netřeba činit, neboť oprávnění arbitrážních center asociujících rozhodce ad hoc k vedení seznamu rozhodců nebo publikaci svých pravidel v Obchodním věstníku je takovou samozřejmostí, jak samozřejmá je sama zásada legální licence zakotvená ve shora citovaném ustanovení Listiny.

O **obcházení zákona**, jak se domnívá Růžička, **v případě zakládání arbitrážních center nejde**, neboť základní a ex lege kručialní distinkce mezi arbitrážním centrem a stálým rozhodčím soudem spočívající ve vydávání nálezů vlastním jménem (u rozhodců sdružených u arbitrážních center), nebo jménem stálého rozhodčího soudu (jak je tomu u stálých rozhodčích soudů), zůstává zachována. A jediné o tuto distinkci se ze zákona jedná, jediné její porušení by také bylo lze případně zákonem stanoveným způsobem napadát, s mentální rezervací názoru, že stálé rozhodčí soudy lze již při právní úpravě *de lege lata* zakládat soukromoprávní cestou⁷.

Námítka, že činnost arbitrážních center nebo jiných pracovišť pro rozhodčí řízení se neliší od činnosti stálého rozhodčího soudu, není zde jakkoliv právně relevantní, ledaže by byla důkazem nefunkčnosti stálého rozhodčího soudu, jehož rozhodci nejsou v sídle rozhodčího soudu trvale přítomni a existují pouze ve virtuální realitě seznamu rozhodců. *Prvek stálosti*, který je *ex lege* stálým rozhodčím soudům imanentní, předpokládá sepětí rozhodce se stálým rozhodčím soudem, a pokud takové sepětí neexistuje, výrazně se tím eroduje *komponenta stálosti* v činnosti stálých rozhodčích soudů, které jsou „stálými“ v podstatě pouze svým označením.

Pokud se tedy činnost arbitrážních center neliší od činnosti stálých rozhodčích soudů, jde tato skutečnost k tíži stálých rozhodčích soudů, nikoliv arbitrážních center, která vykonávají administrativu nestále, *ad hoc*, podle potřeby rozhodců. Rozhodci ad hoc sdružení u arbitrážního centra nejsou v sídle arbitrážního centra trvale přítomni, a jeho služeb využívají jen při realizaci konkrétního rozhodčího řízení, pokud jich ovšem vůbec využijí.

Oproti tomu rozhodci stálého rozhodčího soudu by měli být v sídle rozhodčího soudu stále přítomni a řešit případy podle schváleného rozvrhu práce, měl by být zpracován mechanismus jmenování rozhodců do funkce, pravidla zapisování rozhodců do seznamu rozhodců stálého rozhodčího soudu atp. Není-li tomu tak, připomínají pak stálé rozhodčí soudy svou ad hoc činností některá arbitrážní centra, ne naopak. *Prvek stálosti* se tak vytrácí a ze zákonem zřízeného stálého rozhodčího soudu zůstává pracoviště několika rozhodců, nad kterými neexistuje prakticky žádná kontrola a kteří se neřídí podle stálých a transparentních předem daných pravidel, ale ustavují se do funkce podle ad hoc potřeby a za neexistence předem daných kritérií, která by právě u stálých rozhodčích soudů měla být základem jejich činnosti. Protože byly zřízeny ze

Je samozřejmé, že samotné rozhodčí řízení realizují rozhodci ad hoc jako fyzické osoby, neboť sdružení rozhodců nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu ust. § 13 z. r. ř. a nemohou tedy vydávat rozhodčí nálezy svým jménem a pod svou vlastní odpovědností.

zákona, bylo by lze očekávat, že rozhodčí soud označovaný ze zákona jako „stálý“ bude interně a vnitroorganizačně fungovat na rigidnějších principech, než je tomu u arbitrážních center, která díky svému ad hoc založení nemusejí ze zákona dělat zhola nic. Pokud se tak v praxi neděje a činnost stálých rozhodčích soudů je v podstatě obdobná činnosti arbitrážních center, nelze to klást za vinu arbitrážním centrům, ale je třeba se vážně zamyslet nad smyslem existence stálého rozhodčího soudu v takovém pojetí, jak je tomu dnes.

Stran legality seznamů rozhodců ad hoc vedených tím či oním arbitrážním centrem lze potvrdit, že citace rozsudku Krajského soudu v Olomouci, sp. zn.: 22 Cm 18/2001-90 ze dne 30. 05. 2001, který byl následně potvrzen Vrchním soudem v Olomouci a podle kterého mohou i sou-

kromé subjekty vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodčí řídí, je skutečně přesná⁸, nad čímž vyjádřil Růžička ve svém příspěvku (snad ironicky?!) pochybnost; soudy v uvedeném rozhodnutí naprosto standardně a správně aplikovaly stěžejní princip demokratického právního státu, kterým je zásada legální licence. Není proto namístě poznamenávat, že „soudce, který k citovanému stanovisku dospěl, se v problematice rozhodčího řízení pravděpodobně vůbec neorientuje, neboť je zřejmé, že je v rozporu s ustanovením § 13 odst. 1 a 1 ZŘŘ“, jak činí Květoslav Růžička, neboť uvedená problematika nemá s rozhodčím řízením zas tak mnoho společného, když jde o výklad ústavněprávních limitů svobody jednání, resp. autonomie vůle soukromoprávních subjektů. Lze tak pouze přitakat prof. Bělohávkovi⁹, který na závěr svého příspěvku konstatuje, že „tzn. arbitrážní centra“ je třeba v našich podmínkách zásadně chápat jako speciální subjekty zřizované za účelem poskytování administrativních a organizačních služeb rozhodčím“. Nic více, nic méně.

IV.

K výše uvedenému nakonec ještě malá úvaha *de lege ferenda*. Jednou z otázek, která se zákonodárci v souvislosti s případnou novelou zákona o rozhodčím řízení nevyhne a která se nevyhnutelně otevře, je **otázka úpravy zakládání tzn. stálých rozhodčích soudů**. Podle platné právní úpravy zákona o rozhodčím řízení mohou být stálé rozhodčí soudy zakládány pouze na základě zákona, což je způsob, který je v moderních členských státech Evropské unie, ale i anglo-americkém světě již překonaný. Vedle např. sousedního Německa přijalo před třemi lety moderní úpravu rozhodčího řízení vycházející ze vzorových úprav mezinárodní organizace po rozhodčí řízení UNCITRAL¹⁰ rovněž sousední Slovensko. Vedle pravidel a modelových vzorů uvedené mezinárodní organizace lze pro úplnost ještě odkázat na unifikační činnost mezinárodní organizace UNIDROIT¹¹.

Slovenský zákon o rozhodčím řízení by mohl být podle mého názoru pro české zákonodárce více než vhodnou inspirací, neboť slovenské rozhodčí řízení a pravidla pro zakládání stálých rozhodčích soudů vychází ze stejných ideových východisek jako právní úprava mezinárodní. Základní myšlenkou vtělenou do normativní právní úpravy je možnost zakládání stálých rozhodčích soudů ze strany soukromoprávních osob bez omezení, resp. s omezením na to, aby zakladatel (zřizovatel) byl právnickou osobou (zákon však již neurčuje jakou, stálý rozhodčí soud může být tedy založen jak ve formě např. obecně prospěšné společnosti, nebo se může jednat o obchodně-právní korporaci, předmětem jejíž činnosti by byla

k otázkám rozhodčího řízení

např. mediace a rozhodčí řízení apod.).

Slovenský návrh zákona o rozhodčím řízení byl předložen na základě usnesení vlády Slovenské republiky č. 703 ze dne 13. září 2000 jako zákon, který derogoval a nahradil zákon Národní rady Slovenské republiky č. 218/1996 Z. z. o rozhodcovskom konaní, který se podle názoru slovenské vlády a posléze i Národní rady SR ukázal jako neefektivní a příliš restriktivní. Lze doplnit, že byl obsahově v podstatě totožný s naším současným zákonem o rozhodčím řízení, který je třeba rovněž zbavit státního dirigistického monopolu a v souladu s evropskými a světovými trendy liberalizovat.

Důkazem nutnosti ho změnit bylo podle názoru slovenské vlády a slovenského parlamentu zejména malé množství právních sporů, které se podle něho řešily. Nedostatkem zrušeného zákona, který v mnohém spočíval na stejných ideově-legislativních východiscích¹², jak na nich spočívá český zákon č. 216/1994 Sb., bylo zejména

- úzký rozsah arbitrabilních věcí,
- nedostatečná autonomie vůle stran při volbě struktury arbitráže,
- zákon nevytvářel standardní pravidla na řešení nečinnosti.

Jak konstatuje dále důvodová zpráva ke slovenskému návrhu zákona, slovenský návrh zákona o rozhodčím řízení vycházel obdobně jako řada dalších zákonů o rozhodčím řízení z tzv. Modelového zákona UNCITRAL o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku s tím, že Komise, která byla vytvořena za účelem přípravy návrhu nového zákona, se však neomezila pouze na doporučení, vyjádřené v modelovém zákoně, ale brala zřetel rovněž na moderní právní úpravy komerční arbitráže v jiných státech, zejména pak členských státech EU.

Z důvodové zprávy k modernímu slovenskému zákonu o rozhodčím řízení je možno dále citovat (str. 2):

„Úloha soudů sa obmedzí len na prevenciu zásahov do práva na spravodlivý proces, avšak bez toho, aby neprimerane zasahovali do autonómie strán alebo rozhodovacieho procesu rozhodcovského súdu. Jasne sa stanovujú dôvody pre preskúmanie rozhodcovského rozsudku všeobecným súdom. Zámerom predlo-

ženého návrhu zákona je zaradiť rozhodcovské konanie na také miesto, aké mu v skutočnosti patrí, aby mohlo plniť prioritné poslanie, t. j. mimosúdne riešiť spory, a tým skutočne odbremenit všeobecné súdy od sporov, ktoré sa v rozhodcovskom konaní, k spokojnosti sporových strán, dajú vyriešiť. Riešenie sporov formou rozhodcovského konania ako alternatívnej možnosti k súdnemu konaniu má totiž nesporné veľké výhody. Sú nimi najmä:

- *pružnejšie a rýchlejšie konanie,*
- *úspora nákladov konania,*
- *jednoduchosť a flexibilita postupov,*
- *dôvernosť a súkromný charakter,*
- *špecializácia prostredníctvom rozhodcov, ktorí sú odborníkmi v danom odvetví,*
- *možnosť ustanoviť za rozhodcov skúsených právnikov”.*

Jak vyplývá ze shora uvedeného, liberalizace trhu poskytovateli arbitrážních služeb byla shledána jako jediná v souladu s moderními trendy, kterými se vydala Evropa, resp. většina právních úprav v členských státech EU a v zahraničí. Neměli bychom proto plynout energií v malicherných bitvách mezi sebou samými, ale měli bychom ve svých úvahách akcentovat nezbytnost přijetí takové právní úpravy, která nás evropským trendům aproximuje, spočívající zejména v uvolnění zakonzervovaného trhu novelizací zastaralé právní úpravy zřizování stálých (státem zřízených, ale soukromoprávních?) rozhodčích soudů, které je nyní ponecháno ve výhradní pravomoci státu¹³. Výsledkem této – na dnešní poměry absurdní – právní úpravy je existence tří stálých rozhodčích soudů, z nichž dva v podstatě nefungují (Burzovní rozhodčí soud¹⁴ a Rozhodčí soud při Komoditní burze¹⁵), a třetí – Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky¹⁶ – má tak z logiky věci v podstatě monopolní postavení na trhu poskytovatelů arbitrážních služeb ve formě stálých rozhodčích soudů založených přímo *zákonem*, což je v rámci evropského hospodářského prostoru 21. století v oblasti práva na ochranu hospodářské soutěže věcí skutečně nevídanou, jsoucí v rozporu s východisky *acquis communautaire*, jež by v případě zjištění takového právního stavu sotva bylo evropskými orgány, zejména Komisí jako „strážkyní smluv“, pozitivně vnímáno a hodnoceno. Ta, jak známo, dbá na dodr-

žování zákazu veřejné podpory v oblasti hospodářské soutěže, kam lze bezesporu všechny subjekty (a to jak stálé rozhodčí soudy, tak i rozhodce ad hoc asociované u rozmanitých institucí, nebo i samotné rozhodce ad hoc zařadit), velice vehementně a státem založený monopol jednoho rozhodčího soudu, který je soukromoprávní povahy, by – eufemisticky řečeno – „nemusel být vnímán pozitivně“. I to je důvodem, proč by mělo a proč také s největší pravděpodobností již v roce 2006 bez ohledu na politické obsazení Poslanecké sněmovny dojde k liberalizaci rozhodčího soudnictví v České republice.

Z tohoto důvodu lze *de lege ferenda* doporučit, aby se v případě projednávání návrhu novely zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, *postupovalo v souladu s moderními legislativními trendy a nahradil se státní monopol při zřizování stálých rozhodčích soudů moderní* (a co do možnosti zakládání stálých rozhodčích soudů pružnou) *právní úpravou tak, jak je tomu zvykem ve vyspělých zemích*. V opačném případě se nestane nic; ono „nic“ však nebude lze vnímat jako pozitivní vyústění katarze v oblasti rozhodčích řízení, ke které v poslední době díkybohu dochází, ale jen jako oddálení faktických změn, ke kterým bude muset pod tlakem vývoje evropského hospodářství a trhu u nás dříve či později dojít.

K tomu na úplný závěr doplňuji, že navrhovaná právní úprava by mohla koncepčně vycházet z Modelového zákona UNCITRAL a slovenského zákona, který z něj vychází. Nová právní úprava nebude otázkou politické orientace, ale názorů, které půjdou patrně napříč Poslaneckou sněmovnou, a nevyžádá si žádných nákladů ze státního rozpočtu. V případě přijetí bude právní úprava spočívající ve volném zakládání stálých rozhodčích soudů naopak přínosem k naplnění direktiv Evropské komise týkajících se rovnosti v přístupu na trh hospodářské soutěže a odstraní jeden z posledních „skanzenů“ zákonodárství, jež v roce 1949, kdy byl zřízen stálý rozhodčí soud, vycházelo ze zcela odlišných společenskoo-materiálních podmínek života společnosti.

❖ AUTOR JE PŘEDSEDOU ARBITRÁŽNÍHO CENTRA ROZHODČÍHO SOUDU ČESKÉ REPUBLIKY.

1 Růžička, K.: Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, 10/2005, str. 52 an.

2 Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center, Bulletin advokacie, 10/2005, str. 54 an.

3 K tomu připomeňme, že v jinak znamenitém komentáři A. Bělohlávka, z něhož bylo a ještě bude v tomto příspěvku mnohokrát citováno, že se k uvedenému ustanovení uvádí lapidárně znějící věta „rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona, tedy zákonem“ a v poznámce pod čarou se odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn.: 31 Cdo 260/1998 ze dne 29. března 2000, JC 99/200, soudní judikatura, 2000, č. 9. Uvedený judikát, který si autoři příspěvku nechali doručit od NS ČR, však žádnou zmínku o rozhodčím řízení neobsahuje a o právní povaze stálých rozhodčích soudů nic neříká, z čehož lze dovozovat, že na něj bylo odkázáno patrně omylem. Jinak lze konstatovat, že tvrzení A. Bělohlávka zde neodpovídá poznatkům recentní právní teorie, podle které platí, že právnícké osoby vznikají zákonem (zpravidla přímo

Ústavou či speciálním zákonem) či (alternativně) *na základě zákona*, a to registrací příslušným orgánem veřejné moci, což je doprovázeno registračním řízením. Demonstrativně např. podle obchodního zákoníku (obchodní společnosti, družstva), či podle jiných zákonů (politické strany, občanské sdružení, církev a náboženské společnosti) – srov. např. in Gerloch, A.: Teorie práva, 1. vydání, Dobrá Voda 2000, s. 77 – 78.

4 K otázce právního postavení jmenovaného rozhodčího soudu se vyjádřil rovněž Ústavní soud České republiky, a to v nálezu IV. ÚS 174/02 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu), kde mj. dovodil, že Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci podle uvedených ustanovení Ústavy České republiky a zákona o Ústavním soudu.

5 K uvedeně otázce srov. např. rozsudek Krajského soudu v Olomouci – 22 Cm 18/20001-90 ze dne 30. května 2001 (potvrzen rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. října 2001. – 22 Cm 18/2001-90, kde soud dovozuje,

k otázkám rozhodčího řízení

že „Strany si mohou dohodou určit okruh rozhodců, způsob jejich jmenování stranami či postup, jimž mají rozhodci vést řízení. I soukromé subjekty mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodčí řízení řídí“.

6 Moravcová, M.: *Pozor na falešné soudy*. in URL:

<http://www.strednistav.cz/aktualita_ukaz.php?id=71>, staženo dne 17. 10. 2005.

Moravcová, M.: *Pozor na falešné soudy*. in URL:

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/brezen/pozor-na-falesne-soudy/1001242/24612/>, staženo dne 17. 10. 2005.

Podezřelé indicie. in Právo, příloha Firma, 17. 10. 2005, s. 8 dole (bez uvedení autorství).

Moravcová, M.: *Pozor na falešné soudy*. in URL:

<http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/brezen/pozor-na-falesne-soudy/1001242/24612/>, staženo dne 17. 10. 2005.

7 Srov. např. názor autora toho příspěvku vyjádřený na webovém portále arbitrážního centra Rozhodčí soud České republiky, kde autor mj. konstatuje, že „S ohledem na jurisdikční teorii rozhodčího řízení, která je v právní praxi i teorii moderní arbitralistiky převažující a podle které je rozhodčí řízení řízením sporným a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že řeší spor cestou nalézáni práva na základě pravomoci delegované na ně státem, a nikoliv dohodou stran, je ostatně zřejmé, že rozhodčí řízení je specifickou součástí českého justičního systému, kombinující vzácné prvky soukromoprávní (smlouva) a veřejnoprávní (zmocnění na základě zákona) delegace k vydání exekučního titulu postaveného naroveň vykonatelnému soudnímu rozhodnutí. Při hledání pravdy je však se třeba – v právu ostatně jako v každém jiném oboru lidské činnosti – vyvarovat různých mýtů a účelových zkreslení, mezi které patří rovněž mýtus o možnosti vzniku tzv. stálých rozhodčích soudů pouze zákonem. Česká právní úprava rozhodčího řízení tento závěr ve svém současném normativním znění zákona nepodporuje, když zřizování stálých rozhodčích soudů nepodmiňuje tím, aby se tak dělo přímo zákonem, ale explicitní gramatickou dikcí normativní věty, jež je obsahem ust. § 13 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, jednoznačně umožňuje vznik stálých rozhodčích soudů na základě zákona, aniž by tedy vznik stálých rozhodčích soudů podmiňovala tím, že tak bude učiněno přímo zákonem, což je z právně-teoretického hlediska kategorie zcela jiná. Stálé rozhodčí soudy mohou být tedy zakládány ve formě rozmanitých právnických osob, neboť zákon v zásadě neklade pro vznik stálých rozhodčích soudů žádné podmínky, ani neklade požadavek např. určité právní formy, ve které by rozhodčí soudy musely být obligatorně zřizovány“.

8 Rozsudek Krajského soudu v Olomouci – 22 Cm 18/20001-90 ze dne 30. května 2001 (potvrzen rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. října 2001: „Strany si mohou dohodou určit okruh rozhodců, způsob jejich jmenování stranami či postup, jimž mají rozhodci vést řízení. I soukromé subjekty mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodčí řízení řídí“.

9 Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center, Bulletin advokacie, 10/2005, str. 54

10 Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) podporuje rozvoj světového trhu prostřednictvím vytváření úmluv, modelových zákonů a právních směrnic zaměřených na postupné sladění a sjednocení mezinárodního trhu. Tato komise sestává ze zástupců 36 států reprezentujících různé geografické oblasti a právní systémy světa. UNCITRAL se stal hlavním právním orgánem

systému OSN na poli mezinárodního obchodu. Za 30 let své existence Komise vyvinula všeobecné přijímané právní texty pro různé oblasti mezinárodního obchodního práva, které jsou dnes považovány za dokumenty historického významu. Patří mezi ně Úmluva OSN o kontraktech na mezinárodní prodej zboží z roku 1980, Modelový zákon UNCITRAL o mezinárodním arbitrážním řízení z roku 1985, Pravidla arbitrážního řízení UNCITRAL z roku 1976, Pravidla urovnávání obchodních sporů z roku 1980, Modelový zákon UNCITRAL o udělování zakázek na zboží, stavební práce a služby z roku 1994, Poznámky o postupu arbitrážního řízení z roku 1996 a Modelový zákon o elektronickém obchodu rovněž z roku 1986. Bližší informace o postavení a činnosti UNCITRAL najdete na www.uncitral.org.

11 Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT). Větší finanční korporace potom odkazujeme též na internetovou adresu, které jsou oficiální webovou prezentací Mezinárodního ústavu pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT). Výhoda je v tom, že ve smlouvách uzavíraných s tzv. *cizím prvkem* lze v oblasti práva mezinárodního obchodu sjednat, že se právní vztah mezi smluvními stranami bude spravovat zásadami mezinárodních obchodních vztahů, která vypracoval pro tyto účely Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT).

12 Mj. byl postaven na monopolním zřizování stálých rozhodčích soudů, které mohly být zřízeny pouze zákonem, tzn. legislativní činností státu; v důsledku této skutečnosti se trh poskytovatelů arbitrážních služeb nerozvíjel; pojem stálých rozhodčích soudů se nadto stále více vyprazdňoval, neboť státem zřízené rozhodčí soudy jsou „stálé“ pouze svým názvem, když v nich rozhodci zapsaní na jejich seznamech nejsou trvale přítomní a u některých z nich nebyl stanoven dokonce ani rozvrh práce, který by u rozhodčích soudů zřízených zákonem bylo lze spravedlivě očekávat.

13 Jako stálý rozhodčí soud by sice podle názoru autora tohoto příspěvku, stejně tak jako Ústavu práva a právní vědy, mohl již nyní vystupovat v právních vztazích rovněž soukromoprávní soud zřízený ve formě jakékoliv právnické osoby, neboť by byl také právnickou osobou vzniklou na základě zákona, a to na základě některého z mnoha zvláštních zákonů (např. zákona č. 83/1990 Sb., zákona č. 513/1991 Sb. apod.), tedy způsobem, který zakotvuje ust. § 13 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., jako právem aprobovaný způsob vzniku stálého rozhodčího soudu. Kdyby chtěl totiž zákonodárce vyloučit soukromé osoby z možnosti zakládat si z vlastní iniciativy stálé rozhodčí soudy, učinil by tak výrazem, že tyto mohou být zřizovány pouze „zákonem“, nikoliv však zřetelnou jazykovou dikcí „na základě zákona“, z jejíhož jazykového výkladu možnost zakládat stálé rozhodčí soudy za splnění zákonných podmínek příslušného právního předpisu vyplývá. K tomu lze doplnit, že správní a soudní orgány takový názor nesdílí a interpretují legislativní výraz „na základě zákona“ jako synonymum výrazu „zákonem“, v důsledku čehož zatím nevznikl žádný stálý rozhodčí soud jinak než zákonem.

14 Jedná se o stálý rozhodčí soud zřízený na základě zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, který je nezávislým nestátním orgánem, vzniklým pro ochranu konkrétních subjektivních práv a vztahů v oblasti finančního trhu.

15 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno (§ 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších změn a doplňků).

16 Jak bylo uvedeno již v textu shora, Rozhodčí soud při Hospodářské komoře není právnickou osobou soukromého práva, ale pracovištěm Hospodářské komory vzniklým a působícím ve smyslu ustanovení § 19 zákona č. 301/1992 Sb.

z judikatury

Relativní neplatnost smlouvy o převodu společného členství manželů v bytovém družstvu (smlouvu uzavřel jen jeden manžel)

Uzavření smlouvy o převodu členství v bytovém družstvu (§ 230 obch. zák.), jehož společnými členy jsou oba manželé, není obvyklou správou majetku náležejícího do společného jmění manželů. Uzavře-li takovou smlouvu jen jeden z manželů – společných členů bytového družstva, je taková smlouva relativně neplatná (§ 145 obč. zák. a § 40a obč. zák.).

Relativní neplatnosti smlouvy o převodu členství v bytovém družstvu se může ten z manželů – společných členů bytového družstva, který ji neuzavřel, dovolat v obecné tříleté promlčecí době (§ 101 obč. zák.), která se počítá ode dne účinnosti smlouvy (tj. – není-li ve smlouvě uveden pozdější den – ode dne předložení smlouvy příslušnému bytovému družstvu).

Dovolání se relativní neplatnosti se uskutečňuje výslovným projevem, ze kterého je jasné patrná vůle dotčené osoby dovolat se neplatnosti právního úkonu. Není rozhodné, jak oprávněný subjekt sám kvalifikuje neplatnost úkonu, tj. zda absolutní nebo relativní; touto

kvalifikací není soud vázán. Rozhodující je, že oprávněný subjekt namítá konkrétní vadu právního úkonu.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 27. 6. 2005 sp. zn. 14 Cmo 479/2004

Citovaným rozsudkem Vrchní soud v Praze změnil rozsudek Městského soudu v Praze z 28. 7. 2004 sp. zn. 52 Cm 56/2002.

Žalobce A. B. se v řízení domáhal 1) určení, že mu náleží členská práva a povinnosti v bytovém družstvu, a 2) zápisu do seznamu členů bytového družstva. Uvedl, že na něj jeho otec D. B. převedl dohodou ze dne 1. 11. 1999 svá členská práva a povinnosti v bytovém družstvu. Dále uvedl, že bytové družstvo (žalovaný č. 1) uvedenou dohodu neakceptuje a odmítá s ním uzavřít smlouvu o nájmu družstevního bytu a že v souvislosti s úmrtím žalobcova otce považuje za svou členku jeho pozůstalou manželku M. B. (žalovaná č. 2).

Soud prvního stupně shledal na straně žalobce náležitý právní zájem ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř. na určení, zda mu náleží členská práva a povinnosti v družstvu, žalobu však důvodnou neshledal.

Z ustanovení § 703 odst. 2 obč. zák. vyplývá, že veškerá práva a povinnosti vázaná k členství náleží oběma manželům a i otázku převodu členských práv musí řešit oba manželé.

Protože dohodu o převodu členských práv a povinností ze dne 1. 11. 1999, uzavřenou mezi žalobcem a jeho otcem, nepodepsala M.

z judikatury

B. jako společná členka, je podle soudu prvního stupně tento úkon absolutně neplatný. Z těchto důvodů žalobu zamítl.

Žalobce ve svém odvolání uvedl, že nesouhlasí se závěrem soudu prvního stupně o absolutní neplatnosti dohody o převodu členských práv a povinností. Uvedená dohoda může být ve smyslu § 145 odst. 2 ve spojení s § 40a obč. zák. posuzována pouze jako relativně neplatný právní úkon. Druhá žalovaná se relativní neplatností uvedené dohody nikdy nedovolala, a proto je předmětná dohoda platná. Pro případ, že by se žalovaná relativní neplatností dovolala, vznesl žalobce v průběhu odvolacího řízení námitku promlčení.

Z odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Praze:

Ze společného členství jsou oba manželé oprávněni a povinni společně a nerozdílně (§ 706 odst. 2 obč. zák.). Uzavření smlouvy o převodu členských práv a povinností v družstvu není běžnou záležitostí, kterou by mohl vyřizovat každý z manželů. K platnosti uzavření takové smlouvy se vyžaduje souhlas obou manželů (§ 145 odst. 1 obč. zák.). Až potud odvolací soud se závěry soudu prvního stupně souhlasí. Nesouhlasí s ním však v tom, že jde o neplatnost absolutní.

Soud prvního stupně dovozuje absolutní neplatnost smlouvy o převodu členských práv a povinností z ustanovení § 703 obč. zák., které zakládá solidaritu manželů z práv k právům a povinnostem v družstvu. Pro nakládání se společným členstvím – právě proto, že jde o manžele – však platí ustanovení § 145 obč. zák. Vybočí-li právní úkon některého z manželů z mezí daných ustanovením § 145 obč. zák., jde o relativní neplatnost úkonu podle § 40a obč. zák. Dle tohoto ustanovení se právní úkon považuje za platný, pokud ten, kdo je takovým úkonem dotčen, se neplatnosti právního úkonu nedovolá. Smlouvou o převodu členských práv a povinností, uzavřenou jedním z manželů je dotčen druhý manžel a na něm je, aby se neplatnosti dovolal.

Bylo tedy na žalované č. 2, aby se relativní neplatnosti předmětné smlouvy dovolala. Jde o hmotněprávní úkon adresovaný účastníku právního úkonu (zde žalobci). Je-li toto dovolání se neplatnosti uplatněno v soudním řízení formou námítky, má toto dovolání právní účinky až v okamžiku, kdy dojde účastníkům. Dovolání se relativní neplatnosti se uskutečňuje výslovným projevem, ze kterého je jasné patrná vůle dotčené osoby dovolat se neplatnosti právního úkonu. Není rozhodné, jak oprávněný subjekt sám kvalifikuje neplatnost úkonu, tj. zda absolutní nebo relativní; touto kvalifikací není soud vázán. Rozhodující je, že oprávněný subjekt namítá konkrétní vadu právního úkonu. V daném případě žalovaná č. 2 ani netvrdí, že by se dovolala neplatnosti úkonu před zahájením řízení, v rámci tohoto sporu tak učinila ve vyjádření podaném u soudu prvního stupně dne 19. 2. 2003. Ze spisu vyplývá, že vyjádření bylo spolu s návrhem na předběžné opatření a usnesením o předběžném opatření doručeno žalobci dne 16. 4. 2003. Tímto dnem se žalovaná vůči němu dovolala neplatnosti (když není prokázán ani tvrzen den dřívější).

Právo dovolat se relativní neplatnosti právního úkonu učiněného bez souhlasu jednoho z manželů se promlčuje v obecné tříleté promlčecí době podle § 101 obč. zák., která začíná běžet ode dne, kdy se stal právní úkon účinný. Zde dohoda o převodu členských práv a povinností na žalobce nabyla ve smyslu § 230 obč. zák. účinnosti dnem, kdy byla předložena družstvu, tj. dnem 1. 11. 1999. Žalovaná č. 2 se dovolala relativní neplatnosti po uplynutí tří let a námitka promlčení, vznesená žalobcem, je proto důvodná. Na předmětnou smlouvu je třeba podle § 40a obč. zák. hledět jako na platnou. K přechodu práv a povinností v žalovaném č. 1 na žalobce tak došlo a jeho žalobní požadavek je po právu. Oporu v ustanovení § 228 obč. zák. má i požadavek na provedení změny v seznamu členů.

Ze shora vyložených důvodů proto odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně (§ 220 odst. 1 o.s.ř.) tak, že žalobě vyhověl.

❖ ROZHODNUTÍ ZASLAL A PRÁVNÍ VĚTOU OPATŘIL
JUDr. JAN HOLUBKOV, ADVOKÁT V PRAZE.

K náhradě hotových výdajů obhájce při plánovaném, avšak neuskutečněném vyšetřovacím úkonu

Jestliže se obhájce dostaví k výsledku obviněného v přípravném řízení, který se nekoná, má právo účtovat nejen náhradu za promeškaný čas ve smyslu ust. § 14 odst. 2 advok. tar., ale může účtovat též režijní paušál, tedy náhradu hotových výdajů ve smyslu ust. § 13 advok. tar.

Usnesení Městského soudu v Praze z 20. 1. 2005, sp. zn. 6 To 27/2005

Tímto usnesením městský soud podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil napadené usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 v trestní věci ods. T. H., sp. zn. 46 T 7/2003 ze 14. 12. 2004. Soudy prvního stupně uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením vyšší soudní úřednice Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 14. prosince 2004 bylo rozhodnuto o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů advokátky Mgr. J. K. za obhajobu odsouzeného T. K., a to v celkové částce 12 075 Kč.

Proti tomuto usnesení podala ve lhůtě předpokládané v ustanovení § 143 odst. 1 tr. ř. stížnost obhájkyne, v níž namítá, že ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 advokátního tarifu náleží náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní pomoci nepochybně i za tento úkon právní pomoci, přičemž ustanovení § 13 advokátního tarifu nikterak účtování hotových výdajů neomezuje.

V závěru své stížnosti pak obhájkyne navrhuje, aby stížnostním soudem byla náhrada hotových výdajů ve výši 75 Kč za dostavení se k výsledku obviněného dne 11. prosince 2002, který se nekonal, přiznána.

Městský soud v Praze dospěl k následujícím závěrům:

Nalézací soud odmítl požadavek obhájkyne na přiznání režijního paušálu za úkon, který se nekonal, úkon z 11. prosince 2002, kdy se obviněný k výsledku nedostavil. Stížnost obhájkyne směřuje toliko proti nepřiznání režijního paušálu. Dle § 13 odst. 1 vyhl. 177/96 Sb. advokátovi náleží náhrada hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby, zejména na soudní a jiné poplatky, cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady, opisy a fotokopie. Mimo jiné náhrada hotových výdajů ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 je tedy spojována i s náhradou za cestovní výdaje, které nepochybně obhájci vznikají i v souvislosti s neuskutečněným úkonem právní pomoci, úkonem, který se neuskutečnil nikoliv z důvodů na straně obhájce. Za této situace dospívá Městský soud v Praze k závěru, že i při náhradě za promeškaný čas ve smyslu ustanovení § 14 odst. 2 vyhl. 177/96 Sb. může advokát účtovat režijní paušál, tedy náhradu hotových výdajů ve smyslu ustanovení § 13 advokátního tarifu. Tímto právním názorem se bude nalézací soud ve svém dalším rozhodnutí řídit.

❖ ROZHODNUTÍ ZASLALA JUDr. JANA KESSLEROVÁ,
ADVOKÁTKA V PRAZE.
PRÁVNÍ VĚTA REDAKCE.

Poznámka redakce:

Názor, vyjádřený v tomto rozhodnutí, je třeba uplatnit nejen při dostavení se obhájce k vyšetřovacímu úkonu, který se nekoná, ale i tehdy, dostavil-li se k jakémukoliv jinému procesnímu jednání, které se nekonalo, ovšem za podmínky, že o tom advokát nebyl předem včas vyrozuměn (§ 14 odst. 2 advokátního tarifu).

z judikatury

K otázce odměny (společného) zmocněnce poškozeného (poškozených) ustanoveného (ustanovených) soudem

Nárok zmocněnce poškozeného na odměnu a náhradu hotových výdajů vůči státu vzniká jen tehdy, jestliže poškozenému byl přiznán nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, v ostatních případech nese poškozený vydání způsobená zvolením zmocněnce sám (§ 151 odst. 1 tr. ř.). V případě, že zmocněnec zastupuje několik poškozených současně, nese poškozený alikvotní část těchto nákladů.

Jestliže poškození mohou vykonávat svá práva pouze prostřednictvím společného zmocněnce-advokáta (§ 44 odst. 2 tr. ř.) pak – pokud si tohoto zmocněnce nezvolí – musí jim být ustanoven soudem i tehdy, jestliže jinak platí (§ 51a odst. 1 tr. ř.), že vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení bylo zřejmě nadbytečné. Nepřiznání nároku na bezplatnou právní pomoc by fakticky znamenalo znemožnění výkonu práv nemajetných poškozených.

Odměna a náhrada hotových výloh co do výše je limitována návrhem (společného) zmocněnce poškozeného (poškozených), což platí nejen o výsledné částce, ale i o jednotlivých položkách.

Vzhledem k tomu, že jde o trestní řízení, je i procesní postavení společného zmocněnce poškozených dáno tr. řádem. Proto není na místě, a to i s přihlédnutím k ust. § 43 tr. ř. a § 50 tr. ř., která v žádném ohledu nenadřazují práva poškozeného nad práva obviněného, aby odměna ustanoveného zmocněnce (a tedy i společného zmocněnce) poškozeného v trestním řízení byla stanovena jinak než odměna obhájce obviněného v trestním řízení.

I při procesním postavení společného zmocněnce poškozených podle tr. řádu je třeba vycházet z § 10 odst. 3 advok. tar. a je tudíž nezbytné ustanovení o tarifní hodnotě, vztahující se k obhajobě v trestním řízení, analogicky aplikovat i na výčet tarifní hodnoty úkonů ustanoveného společného zmocněnce poškozených.

Ust. § 15 a) advok. tar. se vztahuje pouze na mimosmluvní odměnu za úkony právních služeb, které poskytl advokát jako ustanovený obhájce, ne však na odměnu ustanoveného zmocněnce poškozeného; u něho se celková částka o 10 % nesnížuje.

Jestliže je jednání přerušeno na dobu kratší 30 minut, je možno toto přerušeno zahrnout do doby úkonu právní pomoci podle § 11 odst. 1 písm. g) AT, pokud však přesáhne půl hodiny, jedná se o promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. b) AT.

V případě, kdy faktická doba poskytování právní služby v posledním úkonu právní služby nedosáhla dvou hodin, však nelze zbývající část zároveň účtovat i jako náhradu za promeškaný čas.

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 21. 6. 2005, sp. zn. 5 To 35/2005

Tímto usnesením vrchní soud ze stížností obhájkyne uprchlého odsouzeného M. Š. a odsouzeného I. P. zrušil podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. napadené usnesení Městského soudu v Praze z 1. 4. 2005, sp. zn. 2 T 11/2001, a nově přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů ustanoveného společného zmocněnce poškozených v celkové výši 179 316 Kč, skládající se z položek ve výroku jednotlivě uvedených.

Z odůvodnění:

Proti usnesení městského soudu byly podány stížnosti, a to advokátkou JUDr. B. B. a odsouzeným I. P. Obhájkyne uprchlého odsouzeného M. Š. JUDr. B. B. považuje napadené usnesení za nesprávné z toho důvodu, že jsou zde aplikována ustanovení advokátního tarifu jakoby se jednalo o obhajobu obviněného a nikoliv o zastupování poškozeného v trestním řízení. Městský soud v Praze se dostatečně nezabýval skutečností, že částka přiznaná zmocněnci poškozených je výrazně vyšší v poměru s částkami, které jsou přiznány v této věci obhájcem obžalovaných, ačkoliv náročnost zastupování poškozeného v trestním řízení je nižší než náročnost práce obhájce.

Odsouzený I. P. mj. namítl, že v napadeném usnesení Městský soud v Praze chybně aplikoval ustanovení § 51a tr. ř., neboť podle odstavce 1 část věty za středníkem vyplývá, že podmínky pro ustanovení zmocněnce neplatí, pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo k její výši by zastoupení zmocněncem bylo zřejmě nadbytečné. V projednávaném případě se ohledně náhrady škody jednalo o zcela jednoduchý případ nevyzadující bližší právní posouzení, ani pomoc z hlediska dokazování ohledně nároku na náhradu škody, přičemž se nejednalo ani o vysoké částky. Zastoupení zmocněncem v tomto případě tedy bylo u všech poškozených zřejmě nadbytečné, přičemž odměna a náhrada hotových výdajů přiznaná JUDr. P. J. několikanásobně překračuje výši náhrady škody přiznané odsuzujícím rozsudkem.

Městský soud v Praze dle něj dále neodstranil všechny nedostatky, na které Vrchní soud v Praze poukazoval v předchozím zrušovacím usnesení, nezabýval se otázkou, zda jednotlivé účtované úkony se týkaly všech poškozených nebo jen některého z nich, a otázkou, zda všechny účtované úkony byly provedeny účelně. Podle jeho názoru je výše přiznané odměny v příkrém rozporu s účelem zákona, neboť je výrazně vyšší než mimosmluvní odměna obhájce, ačkoliv náročnost práce obhájce v projednávané věci byla nesrovnatelně vyšší. Lze mít i důvodné pochybnosti o tom, zda přítomnost zmocněnce např. při 43 jednacích dnech u soudu prvního stupně byla skutečně nutná k účelnému uplatnění nároku poškozených. Z těchto důvodů navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

Vrchní soud v Praze podle § 147 odst. 1 tr. ř. z podnětu stížnosti obhájkyne odsouzeného M. Š. a odsouzeného I. P. přezkoumal správnost výroků napadeného usnesení i řízení, které napadenému usnesení předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům:

V prvé řadě je třeba zaznamenat, že o odměně a náhradě hotových nákladů společnému zmocněnci, advokátu JUDr. P. J., je v tomto trestním řízení rozhodováno již opakovaně. Usnesení Městského soudu v Praze z 28. dubna 2004 sp. zn. 2 T 11/2001 bylo podle § 149 písm. b) tr. ř. zrušeno usnesením Vrchního soudu v Praze z 23. července 2004 sp. zn. 5 To 66/2004 a Městskému soudu v Praze bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

V tomto rozhodnutí Vrchní soud v Praze vyslovil, že soud prvního stupně postupoval správně, když dovodil, že JUDr. P. J. má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů za právní pomoc sedmnácti poškozeným, kterým byl ustanoven zmocněncem, neboť osvědčili, že nemají dostatek prostředků, aby si hradili náklady vzniklé s příbráním zmocněnce, a na jejich návrh předsedkyně senátu soudu, který konal řízení v prvním stupni, rozhodla, že mají nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně (§ 51a odst. 1 tr. ř.). Stalo se tak za situace, kdy současně učinila rozhodnutí, že vzhledem k mimořádně vysokému počtu poškozených mohou tito svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce (§ 44 odst. 2 tr. ř.). Za správný označil i závěr Městského soudu v Praze, že při určení odměny společného zmocněnce poškozených ustanoveného ve smyslu

z judikatury

§ 51a tr. ř. a § 44 odst. 2 tr. ř. je třeba postupovat podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR číslo 166/97 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb ve znění změn a doplňků (tzv. advokátní tarif – dále jen AT). JUDr. P. J. vykonal práce směřující k úspěšnému uplatnění nároku poškozených na náhradu škody v adhezním řízení a svůj nárok na odměnu a náhradu hotových nákladů včas a řádně uplatnil.

Městskému soudu v Praze bylo především uloženo, aby vysvětlil, jakým způsobem dospěl k určení sazby za jeden pracovní úkon právní služby, aby tak bylo jeho rozhodnutí přezkoumatelné, aby se zabýval účelností vynaložených nákladů a případně rozlišil, kdy se jednalo o úkon výlučně pro jednu ze zastupovaných osob a kdy o úkony společné, a reagoval na důvodné námitky stěžovatelů na nepoměr mezi odměnou společného zmocněnce poškozených a obhájce v tomto trestním řízení.

Trestní řád ani jiný právní předpis neupravuje výslovně způsob určení odměny a náhrady hotových výdajů společnému zmocněnci poškozených, a proto bude třeba při určení výše odměny a náhrady hotových výdajů JUDr. P. J. vycházet z analogie s obdobnými případy.

Podle § 51a odst. 1 tr. ř. osvědčí-li poškozený, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody, že nemá dostatek prostředků, aby hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu; to neplatí, pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení zmocněncem bylo zcela nadbytečné. Podle odst. 3 cit. ust. za těchto podmínek ustanoví zmocněncem poškozeného advokáta. Náklady vzniklé s přibráním takového zmocněnce hradí stát.

V projednávaném případě samy o sobě podmínky pro postup podle § 51a odst. 1 tr. ř. část věty před středníkem splněny nebyly, neboť ohledně náhrady škody se jednalo o zcela jednoduchý případ nevyžadující bližšího právního posouzení ani pomoc z hlediska dokazování, přičemž se nejednalo ani o vysoké částky. Tento postup však byl nezbytný v době, kdy poškození mohli svá práva vykonávat pouze prostřednictvím společného zmocněnce (§ 44 odst. 2 tr. ř.).

Podle § 44 odst. 2 tr. ř. je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Jak vyplývá ze shora uvedeného, od tohoto okamžiku jednotliví poškození svá práva samostatně vykonávat nemohou a nepříznání nároku na bezplatnou právní pomoc by znamenalo faktické znemožnění výkonu práv nemajetným poškozeným.

Nárok zmocněnce poškozeného na odměnu a náhradu hotových výdajů vůči státu vzniká jen tehdy, jestliže poškozenému byl přiznán nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, v ostatních případech nese poškozený vydání způsobená zvolením zmocněnce sám (§ 151 odst. 1 tr. ř.). V případě, že zmocněnec zastupuje několik poškozených současně, nese poškozený alikvotní část těchto nákladů.

Podle § 151 odst. 6 tr. ř. se na rozhodování o výši odměny a náhradě hotových výdajů ustanoveného zmocněnce poškozeného přiměřeně užijí ustanovení § 151 odstavců 2 až 5 tr. ř., týkající se odměny a náhrady hotových výdajů obhájce, který byl obviněnému ustanoven soudem. Vzhledem k obdobnému cha-

rakteru institutu zmocněnce poškozeného ve smyslu § 50 odst. 1 tr. ř., § 51a odst. 1 tr. ř. a společného zmocněnce poškozených ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř., jehož účelem je v obou případech ochrana práv a zájmů poškozených v trestním řízení, je na místě analogicky použít ustanovení § 151 odst. 6 tr. ř. (a potažmo § 151 odst. 2 až 5 tr. ř.) i pro rozhodování o výši odměny a náhradě hotových výdajů společného zmocněnce poškozených.

Výše mimosmluvní odměny, o kterou v tomto případě jde, se stanoví podle sazby mimosmluvní odměny za jeden právní úkon služby a podle počtu úkonů právní služby, které advokát ve věci vykoná – § 6 odst. 1 AT. Odměna a náhrada hotových výdajů je dále limitována samotným návrhem oprávněné osoby, neboť tyto částky jsou částky nárokové, o nichž se rozhoduje jen na základě návrhu a jen do výše, kterou advokát požadoval, což platí nejen pro výslednou částku, ale i ve vztahu k jednotlivým položkám.

Sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby se odvíjí od tarifní hodnoty stanovené v § 7 AT. Za tarifní hodnotu se přitom podle § 8 odst. 1 AT považuje, není-li stanoveno jinak, výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva a jejich příslušenství v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká. Jednou z odchýlných úprav je přitom obhajoba v trestním řízení, kde je podle § 10 odst. 3 AT tarifní hodnota určena podle horní hranice trestní sazby trestného činu, v jehož souvislosti je právní pomoc poskytnuta.

V adhezním řízení se projednává nárok poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem. Toto řízení tvoří nedílnou součást řízení trestního, není odděleno ani časově, ani formálně, ani jiným procesním způsobem. Jeho spojení s občanskoprávními normami tvoří skutečnost, že důvodnost nároku poškozeného se řeší podle příslušných hmotněprávních norem (občanského zákoníku, obchodního zákoníku, zákoníku práce apod.). Aplikace procesní normy, tedy občanského soudního řádu, je však vyloučena.

Závěr Městského soudu v Praze, že pro určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby je i v případě společného zmocněnce poškozených rozhodující právní kvalifikace skutku, kterým byla škoda způsobena, hodnotí Vrchní soud v Praze jako v zásadě správný.

Argumentem pro shora uvedený postup je odkaz na ustanovení § 1 odst. 1 tr. ř. a § 2 odst. 5 tr. ř. s tím, že povinnost orgánů činných v trestním řízení zjistit skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, se vztahuje i k otázce uplatnění nároku na náhradu škody. Ze zásady zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a zásady vyhledávací vyplývá, že to jsou orgány činné v trestním řízení, které jsou povinny zjišťovat závažné skutečnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného, a to i bez návrhu stran a tato skutečnost se vztahuje též k otázce uplatnění nároku na náhradu škody. Vzhledem k tomu, že jde o trestní řízení, je i procesní postavení společného zmocněnce poškozených dáno trestním řádem. Proto není na místě, a to s přihlédnutím na znění § 43 tr. ř. a § 50 tr. ř., které v žádném ohledu nenadřazuje práva poškozeného nad práva obviněného, aby odměna ustanoveného zmocněnce (a tedy i společného zmocněnce) poškozeného v trestním řízení byla stanovena jinak, než odměna obhájce obviněného v trestním řízení (jak je uvedeno i v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 74/99, které však nebylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí, na které odkazuje Městský soud v Praze v napadeném usnesení).

Výše smluvní odměny za jeden úkon právní služby vyčíslena podle výše částky, k jejíž náhradě byl odsouzený podle § 228 odst. 1 tr. ř. zavázán, by totiž byla výrazně vyšší, než odměna určená podle pravidel § 10 odst. 3 AT [například při způsobení škody na samé dolní hranici škody nikoli malé, tedy 25 000 Kč, by sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby určená podle § 8 odst. 1 AT činila 1325 Kč, podle § 10 odst. 3 písm. b) AT 1000 Kč; při způsobení škody velkého rozsahu,

z judikatury

tedy 5 000 000 Kč, by sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby určená podle § 8 odst. 1 AT činila 13 475 Kč, podle § 10 odst. 3 písm. d) AT 2000 Kč]. Takový postup by byl v rozporu i s ústavní zásadou svobod. Lze proto uzavřít, že i při procesním postavení společného zmocněnce poškozených podle trestního řádu je třeba vycházet z § 10 odst. 3 AT a je tudíž nezbytné ustanovení o tarifní hodnotě, vztahující se k obhajobě v trestním řízení, analogicky aplikovat i na výpočet tarifní hodnoty úkonů ustanoveného společného zmocněnce poškozených.

Městský soud v Praze vycházel při určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby z návrhu společného zmocněnce JUDr. P. J. právě s odkazem na to, že advokátu nelze přiznat odměnu v částce vyšší, než sám požadoval. Přitom opět ve shodě s vyúčtováním použil pravidla § 12 odst. 4 AT stanovená pro společné úkony při zastupování více osob, což vedlo k určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby na částku 1000 Kč krát počet poškozených minus 20 % a následně k určení odměny společného zmocněnce poškozených ve výši výrazně převyšující odměnu obhájce odsouzených v tomto trestním řízení.

Vrchní soud v Praze je názoru, že pro určení výše sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby společného zmocněnce poškozených je rozhodná konkrétní výše škody způsobené trestným činem poškozenému (nebo poškozeným), kterého (nebo kterých) se konkrétní úkon právní pomoci týká. Zmocněnec poškozených se projednávaným skutkem zabývá pouze z pohledu náhrady škody způsobené těmi z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, kterými byla způsobena škoda poškozenému nebo poškozeným, jehož nebo jejichž zájmy hájí.

Za podmínek pokračování v trestném činu se výše škod způsobená jednotlivými dílčími útoky počítají (§ 89 odst. 3 tr. zák.). Výše celkové škody způsobené projednávaným trestným činem u všech sedmnácti poškozených, kterým byl podle § 51a odst. 1 tr. ř. přiznán nárok na bezplatnou právní pomoc a které JUDr. P. J. zastupoval do 12. ledna 2004, činí 628 667,50 Kč, u osmnácti, které zastupoval od tohoto data, 765 405,50 Kč. Výše škody způsobené čtyřem poškozeným, kteří si náklady zastoupení nesou sami, činí 55 311 Kč.

U úkonu právní služby, které byly vykonány vždy ve prospěch všech zastupovaných poškozených, Vrchní soud v Praze u úkonů učiněných do 12. ledna 2004 vycházel z celkové škody ve výši 683 978 Kč, tedy škody odpovídající trestnému činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., tj. sazby mimosmluvní odměny určené podle § 10 odst. 3 písm. c), § 7 AT částkou 1500 Kč. Vzhledem k počtu zastoupených poškozených pak na část nákladů, které nese stát, připadá částka 1215,50 Kč (17/21 z částky 1500 Kč). Od tohoto data se pak výše sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby odvíjí od celkové škody 820 716,50 Kč. Výše sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby se tak nezměnila, vzhledem ke změně počtu zastupovaných poškozených pak na část nákladů, které nese stát, připadá částka 1233 Kč (18/22 z částky 1500 Kč).

Jak vyplývá z důvodové zprávy vypracované k zák. č. 265/2001 Sb., účelem zavedení institutu společného zmocněnce poškozených podle § 44 odst. 2 tr. ř. byla snaha zjednodušit trestní řízení ve věcech, kde jedním trestným činem byla poškozena řada osob, při respektování všech procesních práv poškozeného, a nepochybně také snížit náklady takového řízení. Právní důvod jednotlivých nároků poškozených na náhradu škody je přitom vzhledem k charakteru trestné činnosti zcela obdobný a právní pomoc i při vyšším počtu poškozených proto zůstává na stejné úrovni. Vrchní soud proto u jednotlivých úkonů právní pomoci vykonávaných ve prospěch všech poškozených nevycházel z počtu zastupovaných poškozených, neboť zvýšení náročnosti práce společného zmocněnce se projeví

v nárůstu sumy škody způsobené trestným činem, která je pro určení sazby mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby rozhodná.

Z obsahu spisu ve vztahu k jednotlivým účtovaným položkám lze konstatovat, že JUDr. P. J. veškeré účtované úkony právní služby vykonával. Městský soud v Praze přitom v napadeném usnesení považoval veškeré úkony právní služby za provedené v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody, tedy vedoucí k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že pro postup podle § 228 odst. 1 tr. ř. je nezbytné zjištění, že škoda byla způsobena trestným činem, Vrchní soud v Praze toto stanovisko akceptoval.

Městský soud v Praze důvodně přiznal JUDr. P. J. nárok na mimosmluvní odměnu za úkony právní služby spočívající v účasti při hlavním líčení u Městského soudu v Praze a veřejném zasedání o odvolání u Vrchního soudu v Praze [§ 11 odst. 1 písm. g) AT]. Rovněž nepochybil, když ohledně účasti JUDr. P. J. při hlavních líčeních konaných 16. a 20. prosince 2002 vycházel z jeho vyúčtování, neboť jak již bylo uvedeno shora, i v případech, kdy rozsah pravomoci byl ve skutečnosti vyšší, nelze advokátu přiznat částku vyšší, než je požadována.

Městský soud v Praze správně nesnížil výši celkové částky o 10 procent, neboť ustanovení § 15a AT se vztahuje pouze na mimosmluvní odměnu za úkony právních služeb, které poskytl advokát jako ustanovený obhájce v trestním řízení, ne však na odměnu ustanoveného zmocněnce poškozeného za úkony provedené po dni 1. října 1997 (viz rozh. č. 30/2000 Sb. r. tr.).

Rovněž správně byla obhájci přiznána i náhrada za promeškaný čas, chybně však byla určena její výše. Podle § 14 odst. 1 AT advokátu náleží vedle odměny i náhrada za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby, a to mj. podle písm. b) cit. ust. za čas promeškaný v důsledku zpoždění zahájení jednání před soudem nebo jiným orgánem, jestliže toto zpoždění činí více než 30 minut. Podle § 14 odst. 3 AT pak, není-li dohodnuto jinak, tato náhrada činí 50 Kč za každou i jen započatou půlhodinu.

Do doby účasti na jednání před soudem, tedy do doby úkonu právní služby, totiž nelze zahrnovat paušálně všechny přestávky v hlavním líčení. V době přestávky jednání soudu právní službu advokát ve skutečnosti neposkytuje. Na druhou stranu však v důsledku přerušení hlavního líčení promeškává čas, neboť je na průběh jednání soudu vázán, a nemůže jej využít pro právní službu jinou. Mezníkem, kdy je možno přerušení hlavního líčení v jednom dni zahrnout do doby úkonu právní služby a kdy se již jedná o přestávku a tedy faktické zpoždění nebo zpoždování jednání podle § 14 odst. 1 písm. b) AT, je doba 30 minut, v tomto zákonném ustanovení výslovně uvedená. Jestliže je tedy jednání přerušeno na dobu kratší 30 minut, je možno toto přerušení zahrnout do doby úkonu právní pomoci podle § 11 odst. 1 písm. g) AT, pokud však přesáhne půl hodiny, jedná se o promeškaný čas podle § 14 odst. 1 písm. b) AT.

Jinými slovy řečeno, pro stanovení počtu úkonů právní služby podle § 11 odst. 1 písm. g) AT je třeba vycházet ze součtu časových úseků, po které doba jednání před soudem skutečně trvala. Přestávku v jednání delší než třicet minut do doby rozhodné pro stanovení násobku mimosmluvní odměny za dva a více úkonů právní služby uvedené v ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) AT započítávat nelze. V případě, kdy faktická doba poskytování právní služby v posledním úkonu právní služby nedosáhla dvou hodin, však nelze zbývající část zároveň účtovat i jako náhradu za promeškaný čas.

O případné povinnosti odsouzených nahradit tyto náklady nebo jejich část odsouzenými rozhodne soud následně, neboť celková částka již byla zaplacená zálohami.

❖ USNESENÍ ZASLAL JUDr. PhDr. Oldřich Choděra,
advokát v Praze. Právní věta redakce.

z judikatury

Z ROZHODNUTÍ OTIŠTĚNÝCH V JINÝCH ODBORNÝCH PERIODIKÁCH

Rozsudek Nejvyššího soudu z 10. 5. 2005, sp. zn. 29 Odo 560/2004. Soudní judikatura č. 9/2005, poř. č. 140. Nejvyšší soud zde vyslovuje názor, že **advokát, který je předsedou představenstva družstva, není oprávněn zastupovat družstvo v občanském soudním řízení jako jeho zástupce – advokát na základě procesní plné moci**. V odůvodnění se uvádí:

Žalovaný (lidové bytové družstvo) byl ve sporu „zastoupen“ svým předsedou, tedy osobou, která je ve smyslu ustanovení § 21 odst. 1 písm. s) o.s.ř. oprávněna jeho jménem jednat v občanském soudním řízení přímo. Taková osoba nemůže současně vystupovat ve sporu jako advokát, neboť osoba oprávněna jednat jménem právnické osoby jako její statutární orgán nemůže být současně zmocněncem této právnické osoby a nemůže jí z tohoto důvodu ani vzniknout právo na odměnu advokáta podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. Žalovanému proto náklady dovolacího řízení nevznikly.

Usnesení Okresního soudu v Děčíně z 9. 5. 2005, sp. zn. 21 Mc 4292/2005. Soudní rozhledy č. 9/2005, poř. č. 107.

V právní větě se uvádí, že **k rozhodnutí o vyloučení exekutora podle § 29 e. ř. lze přistoupit i před nařízením exekuce, jestliže exekučnímu soudu jsou známy skutečnosti, jež vylučují, aby tento oprávněným navrhovaný soudní exekutor byl pověřen provedením exekuce, pro jejíž nařízení jsou jinak splněny podmínky**. V rozhodnutí uvádí pak další postup, který má soud volit v dané situaci.

Pro naše účely uvádíme z odůvodnění následující: Exekučnímu soudu je z rozhodovací činnosti známo, že **JUDr. Z. P., advokát oprávněného, je otcem Mgr. Z. P., soudního exekutora se sídlem v D., kterého oprávněný navrhuje, aby byl pověřen provedením exekuce na majetek povinného**. Podle názoru exekučního soudu rodinná vazba otec – syn, resp. **příbuzenský poměr mezi zástupcem oprávněného a navrhovaným exekutorem vylučuje, aby v případě, že exekuční soud dospěje k závěru, že byly splněny podmínky pro nařízení exekuce na majetek povinného, provedením této exekuce pověřil právě navrhovaného exekutora Mgr. Z. P., syna advokáta oprávněného**.

Není tedy rozhodující, jak snad subjektivně takový poměr vnímá zástupce oprávněného, který i přes skutečnost, že je otcem navrhovaného soudního exekutora a **má sídlo své advokátní kanceláře na téže adrese jako jeho syn (soudní exekutor)**, v zastoupení oprávněného navrhuje, aby pro případ nařízení exekuce na majetek povinného, byl jejím provedením pověřen jako soudní exekutor jeho syn, nýbrž rozhodující je zde objektivní okolnost, která pro zmíněný příbuzenský poměr evidentně vylučuje, aby Mgr. Z. P. tuto funkci soudního exekutora pro případ nařízení exekuce v této věci vykonával.

Protože exekuční řád způsob rozhodování v takto zjištěné procesní situaci výslovně neupravuje, je třeba vycházet ze zásady, že **jakmile je (exekučnímu) soudu známa skutečnost zakládající vyloučení osoby, která jinak zákon přiznává určitou rozhodovací pravomoc, je nezbytné přistoupit k vydání rozhodnutí o vyloučení takové osoby z rozhodovacího procesu. Stejně je pak třeba postupovat i v tomto případě, jestliže jde o stadium před rozhodováním o nařízení exekuce na majetek povinného, neboť postup, jenž by nejprve vedl exekuční soud k nařízení exekuce a pověření exekutora (u něž jsou dány důvody k jeho vyloučení z této funkce v uvedené exekuční**

věci) s tím, že by teprve poté exekuční soud přistoupil k vyloučení tohoto exekutora, by byl postupem zjevně nesprávným. Proto exekuční soud vyzval oprávněného k doplnění návrhu v části týkající se označení jiného (než vyloučeného) exekutora s uvedením jeho sídla, který má být pověřen provedením exekuce, a to ve lhůtě stanovené ve výroku II. tohoto usnesení. Pokud se tak nestane, exekuční soud tímto usnesením oprávněného poučuje o tom, že v takovém případě bude exekuční řízení z uvedeného důvodu podle § 39 odst. 2 e. ř. zastaveno.

V redakční poznámce se uvádí, že příbuzenský poměr mezi zástupcem oprávněného a soudním exekutorem je bezpochyby důvodem k vyloučení exekutora z provedení exekuce. Poznámka přitom odkazuje např. na usnesení Krajského soudu v Hradci Králové z 26. 1. 2005, sp. zn. 19 Co 634/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 17. 3. 2005, sp. zn. 33 Odo 1117/03. Soudní judikatura č. 5/2005, poř. č. 67.

Rozsudek se zabývá otázkou, **zda ustanovení obč. zák. o výši úroků z prodlení je dispozitivní či kogentní povahy. Dospívá k tomuto závěru: Ust. § 517 odst. 2 obč. zák. vylučuje, aby výše úroku z prodlení byla v občanskoprávních vztazích dohodnuta jinak, než stanoví právní předpis, který toto ustanovení provádí**. K tomuto závěru dochází Nejvyšší soud ČR v rámci řízení dovolání žalobkyně, jež neuspěla před soudem 1. i 2. stupně, které oba došly k závěru, že smluvní ujednání účastníků o úroku z prodlení ve výši desetinásobku diskontní sazby stanovené ČNB odporuje ustanovení § 517 obč. zák. a tedy neplatné podle § 39 obč. zák.

Dovolání mimo jiné uvádělo, že odvolací soud vyložil ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. v neprospěch věřitele striktně gramaticky, aniž vzal v úvahu zásadu, zakotvenou v Listině základních práv a svobod, že „každý může činit, co není zákonem zakázáno“, a aniž respektoval zásadní dispozitivnost ustanovení občanského zákoníku, zvláště pak jeho části týkající se závazkového práva. Dovolatelka má za to, že je v rozporu s právní logikou, aby ustanovení § 369 odst. 1 obchodního zákoníku týkající se obchodněprávních vztahů bylo vykládáno tak, že možnost stanovit výši úroku z prodlení dohodou smluvních stran je jím zachována, a ust. § 517 odst. 2 obč. zák., dopadající na vztahy občanskoprávní, bylo interpretováno jinak.

V odůvodnění rozsudku NS se mimo jiné uvádí: Pro vyřešení právní otázky, která byla předestřena k průzkumu v dovolacím řízení, je rozhodující, zda ustanovení § 517 odst. 2 věty za středníkem obč. zák. je z hlediska stanovení výše úroku z prodlení kogentní povahy či nikoliv, tedy zda může být jeho aplikace na právní poměry účastníků projevem jejich vůle vyloučena či omezena. Pro ustanovení občanského zákoníku zásadně platí, že účastníci občanskoprávních vztahů mohou aplikaci těchto ustanovení na svůj právní vztah vyloučit či omezit, tedy, že jde o ustanovení dispozitivní povahy. Přesto však občanský zákoník obsahuje rovněž řadu ustanovení povahy kogentní. Jde přitom o taková ustanovení, která odchýlnou úpravu účastníků buď výslovně zakazují nebo z jejich povahy vyplývá, že se od něj uchýlit nelze. Ust. § 517 odst. 2. věty za středníkem obč. zák. účastníkům dohodu o jiné výši úroku z prodlení výslovně nezakazuje, nemožnost přijetí odchýlné smluvní úpravy však vyplývá z povahy tohoto ustanovení. Uvádí se v něm, že „výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“, nenechává gramatický výklad tohoto ustanovení prostor pro úvahy, zda lze výši úroku z prodlení či poplatku z prodlení stanovit jinak, tedy ani dohodou účastníků. K opačnému závěru nelze dospět ani přirovnáním § 517 odst. 2 obč. zák. k ustanovení § 369 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje rovněž úroky z prodlení, byť ve vztazích obchodněprávních. Dispozitivní povaha ustanovení § 369 odst. 1 obch. zák. je dána již tím, že dohodu účastníků o výši úroků

z judikatury

z prodlení – na rozdíl od občanského zákoníku – výslovně předvídá. Z toho, že zmíněné ustanovení obchodního zákoníku je povahy dispozitivní, však nelze bez dalšího dovozovat, že dispozitivní povahu musí mít rovněž ustanovení upravující obdobný institut práva v oblasti občanskoprávních vztahů. Ani z hlediska funkční interpretace citovaného ustanovení nelze dovodit jiný závěr, než že výše úroku z prodlení je jím stanovena pro účastníky občanskoprávních vztahů závazně. Institut úroku z prodlení plní v občanskoprávní úpravě funkci nepříznivé majetkové sankce vůči dlužníku za nikoli včasné splnění peněžitého dluhu. Obdobnou funkci může plnit rovněž institut smluvní pokuty. *Právo na smluvní pokutu může být založeno výhradně smluvním ujednáním účastníků, na nichž je ponecháno i stanovení její výše, pouze s tím omezením, že dohodnutá výše smluvní pokuty nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Naproti tomu právo na úrok z prodlení svědčí věřiteli – za splnění stanovených podmínek – přímo ze zákona, tzn. nezávisle na vůli účastníků občanskoprávního vztahu.* Z takto definované zásadní odlišnosti uvedených právních institutů vyplývá, že by docházelo ke stírání rozdílů mezi jejich funkcemi v případě, že by výši úroku z prodlení (stejně jako výši smluvní pokuty) bylo možno stanovit dohodou účastníků, neboť v takovém případě by suplovalo institut smluvní pokuty jako smluvního nástroje k vynucení plnění. *Pokud měla dovolatelka v posuzované věci v úmyslu zakotvit ve smlouvě pro případ nikoli včasného vrácení půjčky citelnější sankci, než jakou v neprospěch žalovaného představuje úrok z prodlení v zákonné výši, nic jí nebránilo za tímto účelem využít institutu smluvní pokuty a naplnit tím jeho funkci.*

Z uvedených i z dalších důvodů Nejvyšší soud ČR dovolání žalobkyně podle ust. § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

Poznámka redakce: S účinností od 28. 4. 2005 došlo nařízením vlády ČR č. 165/2005 Sb. ke změně nařízení vlády č. 142/1994 Sb., jímž se stanoví výše úroku z prodlení a poplatku z prodlení. Změny výpočtu úroku z prodlení oproti předchozí úpravě, z níž vychází i uvedené rozhodnutí, však nic nemění na jeho právní větě, tj. že ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. je kogentní, nikoliv dispozitivní povahy.

Rozsudek NS ČR z 20. 4. 2005 sp. zn. 4 Tz 7/2005. Otištěno v Trestních rozhodnutích Nejvyššího soudu, poř. č. T 791. Rozsudek se týká práva procesních stran, zejména obhajoby, na pořízení kopie nosiče informací a na přehrání zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení. *Nejvyšší soud zde vyslovil stanovisko, že nosič informací, na němž je uchován zvukový záznam o průběhu hlavního líčení, není součástí spisu (§ 55b odst. 7 tr. ř.). Požadavku procesních stran na pořízení jeho kopie tedy nelze vyhovět; takové jejich oprávnění nevyplyvá z ustanovení § 65 tr. ř., ani z jiných zákonných předpisů.*

Odůvodněnou žádost procesní strany o přehrání zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení, resp. jeho části, za účelem ověření správnosti obsahu pořízeného protokolu o hlavním líčení však nelze bez dalšího odmítnout. V případě obviněného nebo jeho obhájce může bezdůvodně odmítnutí přehrání zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení (nebo jeho části) zakládat porušení práva obviněného na obhajobu.

Nejvyšší soud ČR zde rozhodoval na podkladě stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ČR s tím, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného. Byl zde namítán nesprávný procesní postup soudu, když první soud nevyhověl žádosti obhájce obviněného o pořízení kopie zvukových záznamů ze všech dosavadních hlavních líčení ve věci za účelem přípravy závěrečné řeči, případně návrhu na provedení důkazu. Soud totiž nejprve vůbec nereagoval a posléze po konání závěrečného hlavního líčení sdělil, že žádosti nelze vyhovět, neboť není v souladu

s trestním řádem. Ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona mimo jiné uvedl, že obviněný ve stadiu soudního řízení musí mít v rámci výkonu obhajoby neomezený přístup ke všemu, co bylo k projednávání trestní věci shromážděno, tím spíše pak k originálnímu obsahu důkazů provedených v jeho přítomnosti. To je nutné k reálnému naplnění práva podávat námítky do protokolu, jež lze konkretizovat právě porovnáním protokolu a zvukového záznamu. Opačný přístup soudu prvního stupně potvrzený odvolacím soudem považuje ministr spravedlnosti za odporující zákonu a v rozporu s právy obviněného.

Nejvyšší soud vyslovil ve shora uvedeném rozsudku porušení zákona v neprospěch obviněného a poté podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně, jakož i všechna další rozhodnutí, která na zrušené rozsudky obsahově navazovala, pokud touto změnou pozbyla svého podkladu. Věc pak podle § 270 odst. 3 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Brně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Krajský soud umožní obhájci obviněného přehrání zvukových záznamů hlavních líčení podle jeho požadavku. Poté obhájce vyzve, aby dosud obecně vznesenou námítku vůči protokolu o hlavním líčení konkretizoval, a pokud obhájce námítku nevezme zpět, krajský soud o ní rozhodne postupem podle § 57 odst. 1 tr. ř. V případě, že proti jeho usnesení bude podána stížnost, o této bude muset rozhodnout Vrchní soud v Olomouci. Teprve po vyjasnění otázky správnosti protokolu hlavního líčení bude moci být ve věci s konečnou platností meritorně rozhodnuto o vině a případném trestu obviněného J. Č. Přitom však NS ČR vyslovil vpředu uvedený názor, že nelze vyhovět požadavku procesních stran (tedy nejen obhajoby, ale i obžaloby) o pořízení kopie zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení a že se tedy strany musí spokojit s přehráním zvukového záznamu, resp. jeho části.

Poznámka redakce: Srovnej k tomuto názoru opačnou argumentaci autora Pavla Vantucha, obsaženou v článku „K možnosti přehrání či pořízení kopie záznamu z jednání soudu obhajobě“, Trestní právo č. 9, s. 11-15. S argumentací doc. Vantucha se redakce ztotožňuje a podotýká, že věcný záměr nového trestního řádu již výslovně počítá s tím, že strany na žádost musí dostat nosiče informací, obsahující zvukový záznam o průběhu hlavního líčení. To je jediné rozumné řešení, které vyhovuje nejen zájmům stran, ale i soudu, který jinak musí trpět třeba i několikadenní přehrávání zvukového záznamu v přítomnosti příslušné úřední osoby.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 1. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 567/2005. Otištěno in Trestní rozhodnutí NS (vydává C. H. Beck), poř. č. T 806. Rozhodnutí se mimo jiné zabývá pro obhajobu významnou otázkou, *zda skutečnost, kdy ustanovený obhájce pověřil zvláštní plnou mocí advokátního koncipienta k provádění všech úkonů obhajoby, je dovolacím důvodem podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. (obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít).* Nejvyšší soud zde zastává názor, že naplnění tohoto dovolacího důvodu nelze spatřovat ve vlastním způsobu výkonu obhajoby obhájcem, např. právě v tom, že obhájce se v rozporu s ust. § 35 odst. 1 tr. ř. nechá zastoupit advokátním koncipientem pro všechny úkony obhajoby.

Obviněný byl v této věci odsouzen Okresním soudem Praha-západ pro trestný čin útisku podle § 237 tr. z., Krajský soud v Praze jeho odvolání zamítl. Prostřednictvím obhájce podal obviněný proti usnesení KS v Praze ve spojení s rozsudkem OS Praha-západ dovolání, ve kterém napadá usnesení odvolacího soudu v celém rozsahu a jako dovolací důvod uplatňuje mimo jiné i zmíněné ust. § 265b odst. 1 písm. c), protože *v přípravném řízení neměl obhájce, ačkoliv podle § 36 odst. 2 tr. ř. ho mít musel. Toto tvrzení vysvětluje tím, že mu sice byl ustanoven obhájce, ten však vystavil obecnou plnou moc, kterou bez omezení zmocnil k zastupová-*

z judikatury

ní advokátní koncipientku, s níž pak policejní orgány jednaly jako s obhájkyň. Obviněný nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, před nímž tuto skutečnost namítal a který mu nedal za pravdu.

K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Ten mimo jiné uvedl, že ust. § 35 odst. 1 tr. ř. nelze vykládat tak, že by advokát musel ke každému úkonu trestního řízení vybavovat svého koncipienta novou speciální plnou mocí, nýbrž jde pouze o zákaz zastoupení obhájce v trestní věci en bloc, čili od prvního úkonu až do ukončení řízení. Námitku dovolatele tedy v tomto směru státní zástupce považuje je zjevně za neopodstatněnou.

Nejvyšší soud k tomuto dovolacímu důvodu uvedl zejména:

Toto ustanovení se vztahuje k případu nutné obhajoby, a to bez ohledu na důvody nutné obhajoby podle § 36 tr. ř. *K naplnění tohoto dovolacího důvodu by bezpochyby došlo, jestliže by obviněný neměl v případě nutné obhajoby obhájce.* Tuto skutečnost obviněný J. B. na straně jedné použitím citovaného dovolacího důvodu namítá, na straně druhé však sám uvádí, že obhájce mu byl sice soudem ustanoven, ale ustanovený obhájce zmocnil k zastupování advokátní koncipientku způsobem (v rozsahu) odporujícím ustanovení § 35 odst. 1 tr. ř. Již tedy *ze samotného obsahu dovolání je zjevné, že tvrzení dovolatele o tom, že neměl v řízení obhájce, ač*

ho podle zákona mít měl, nemůže být považováno za opodstatněné, neboť evidentně obviněný v řízení obhájce měl a dovolatel svou námitkou napadá skutečnosti jiné, tj. způsob obhajoby, resp. rozsah zmocnění advokátní koncipientky zastupováním ustanoveného obhájce a zčásti též postup policejních orgánů vycházejících z tohoto zmocnění. Dovolatel tedy v rámci dovolacího důvodu, který řeší porušení ustanovení o nutné obhajobě, napadá jinou situaci, protože jde o způsob výkonu obhajoby (i když podle názoru obviněného má jít o takový způsob výkonu obhajoby, jako kdyby obviněný obhájce ve skutečnosti neměl). Nejvyšší soud má za to, že *v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. není a nemůže být opodstatněná výtku vůči způsobu výkonu obhajoby ze strany obhájce, byť by se třeba jednalo o výtku oprávněnou.* Naopak akceptace názoru, že nedostatečný výkon obhajoby je totožný se situací řešenou v ustanovení § 265 odst. 1 písm. c) tr. ř., tedy že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, by ve svém důsledku mohla vést k nepřipustnému rozšíření tohoto důvodu dovolání vlastně na veškeré případy, když je obviněný názoru, že jeho obhájce něco zanedbal, neplnil své povinnosti ze zákona apod.

✦ PŘIPRAVIL JUDr. VÁCLAV MANDÁK

přečetli jsme za vás

EVA BAREŠOVÁ: Předběžné opatření soudu a vklad do katastru nemovitostí. Právní rádce č. 7/2005, str. 16-18.

Autorka – právnička v Českém úřadu zeměměřickém a katastrálním – nejprve uvádí právní úpravu do účinnosti novely o.s.ř., tj. do 31. 3. 2005. Dále se zabývá problematikou novely účinné od 1. 4. 2005. Konstatuje obecné povinnosti soudů ohledně vydání předběžného opatření a dále uvádí, že podle § 76d odst. 3 o.s.ř. *stejnopis usnesení o předběžném opatření, jímž bylo účastníku uloženo, aby nenakládal s určitou nemovitostí, je třeba odeslat do 3 dnů také příslušnému katastrálnímu úřadu.* V důsledku toho se postup katastrálního úřadu v řízení o povolení vkladu, bylo-li vydáno usnesení o předběžném opatření podle § 76 odst. 1 písm. e) o.s.ř., výrazně mění. Ve smyslu § 76 e) odst. 2 o.s.ř. *pozbývá vklad práva týkající se předmětné nemovitosti, o němž nebylo dosud pravomocně rozhodnuto, své právní účinky.* V souvislosti s tím stanoví novelizovaný § 5 odst. 2 zákona o zápisech práv k nemovitostem, že návrh katastrální úřad zamítne mimo jiné i tehdy, ztratí-li návrh podle zvláštního zákona podle o.s.ř. své právní účinky (§ 76e odst. 2 o.s.ř.).

Tato ustanovení přinášejí nutnost zcela nového přístupu KÚ. Až do doby, kdy budou rozhodovat o povolení vkladu, musí zkoumat, zda nebylo vydáno předběžné opatření. Velmi nepříjemné je, že *bude záležet na rychlosti, s jakou konkrétní katastrální úřad rozhoduje.* Lhůty, ve kterých katastrální úřady rozhodují, jsou různé. Některý katastrální úřad rozhoduje do týdne, do 14 dnů, jiný do jednoho měsíce a některému to trvá i podstatně déle. Může se tak stát, že při předběžném opatření, které se bude týkat nemovitostí, o kterých se povede řízení o povolení vkladu u různých katastrálních úřadů, návrhy na vklad podané ve stejný den budou mít úplně rozdílný osud. Zatímco jeden KÚ stihne vydat rozhodnutí o povolení vkladu práva, druhý ne. V druhém případě již nelze vklad povolit, protože návrh pozbýl právní účinnosti a katastrální úřad musí návrh zamítnout. Dostáváme se tak do situace, kdy *vznik práva k nemovitostem bude záležet mimo jiné i na tom, jak rychle daný katastrální úřad rozhoduje o povolení vkladu práva.*

Závěrem autorka uvádí, že nová právní úprava má napomoci, aby předběžné opatření soudu plnilo svůj účel, je však otázka, do jaké míry se to podaří.

VÍT PEJŠEK: Vypořádání některých tzv. „ostatních majetkových práv“ ze společného jmění manželů. Právní rádce č. 7/2005, str. 13-15.

Autor – soudce Okresního soudu v Pardubicích – se zabývá problematikou vypořádání dvou vybraných majetkových hodnot, odlišných od věcí v právním slova smyslu – obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a členskými právy a povinnostmi v bytovém družstvu. S odkazem na závěry, k nimž došla judikatura Nejvyššího soudu ČR, uvádí: *V současné době je již nepochybné, že obchodní podíl je jako majetková hodnota součástí společného jmění manželů a je třeba jej vypořádat.* Pro účely vypořádání je třeba obchodní podíl ocenit. Zákon o oceňování majetku sice stanoví způsob ocenění výpočtem podílu společníka na účetní hodnotě čistého obchodního majetku, avšak tento zákon se aplikuje pouze při ocenění, ohledně kterého jiný zákon na něj odkazuje. *Pro účely vypořádání společného jmění manželů i obchodního podílu se stejně jako pro účely smluvního převodu zákon o oceňování majetku nepoužije,* je třeba vycházet z ceny obvyklé.

DANIEL KARZEL: Advokát před Soudním dvorem Evropských společenství. Právní fórum č. 5/2005, s. 189-195.

Autor, působící u Soudního dvora ES v Lucemburku upozorňuje, že řízení před tímto soudem se vyznačuje mnoha odlišnostmi ve srovnání se soudním řízením před českými soudy. Většinou jde o řízení s orgány ES a členskými státy, nicméně existují rovněž řízení s účastí fyzických i právnických osob. *Právní úprava zastupování musí proto patřit mezi základní znalosti advokáta, který se vydá do Lucemburku.* Dále je stručně popsána organizace Soudního dvora a rozlišení druhu řízení před Soudním dvorem, i před Soudem I. stupně. V krátkosti jsou pak popsány nejdůležitější druhy řízení (nesplnění povinnosti státem, neplatnost právních aktů orgánů Společenství, nečinnost orgánů Společenství, předběžná otázka, náhrada škody, pracovněprávní spory mezi Společenstvím a jeho zaměstnanci). Dále je stručná informace o opravných prostředcích.

přečetli jsme za vás

Následuje obsáhlá **pasáž o zastupování**. Hlavní zásadou je obligatorní zastoupení, a to i vedlejších účastníků. To platí po celou dobu řízení, jak v průběhu písemné, tak i ústní části. **Pokud je žalobce právníkem nebo fyzickou osobou, je jeho zástupcem advokát. Důvodem povinného zastoupení je ohled na zajištění určité kvalifikované úrovně.** Podle judikatury Soudního dvora jde o koncepci úlohy advokáta jako spolupracovníka v justiční oblasti, jenž je povolán poskytnout zcela nezávisle a ve vyšším zájmu spravedlnosti právní pomoc, kterou klient potřebuje. **Dále je vyloženo pojem „advokát“ ve smyslu statutu Soudního dvora.** Fyzické i právnické osoby mají možnost zvolit si zástupce i z jiného členského státu než státu, jehož jsou státními příslušníky. Autor uvádí příklad, že by tak mohli být čeští občané zastoupeni slovenským advokátem. Zástupci požívají práv a záruk nezbytných k nezávislému výkonu funkce, mj. imunity, pokud jde o ústní a písemná vyjádření; písemnosti nebo dokumenty týkající se řízení nepodléhají prohlídce a nesmí být zabaveny; zástupci mohou být přiděleny finanční prostředky nezbytné k plnění jeho úkolů a není omezen v nezbytných cestách. Podrobněji se článek zabývá potvrzením o oprávnění vystupovat před soudy vlastního státu, zmíněna je plná moc vystavená právníkou osobou.

K činnosti advokáta během řízení: především podává jménem klienta návrh na zahájení řízení a ostatní písemné projevy. Jsou mu doručovány všechny písemnosti určené zmocniteli. V průběhu ústní části řízení mohou fyzické nebo právnické osoby vystupovat pouze prostřednictvím advokáta. Během dokazování mají advokáti možnost klást pod dohledem předsedy otázky svědkům a znalci. Často je požadováno, aby advokáti „zkoncentrovali“ svá vystoupení, před tříčlenným senátem platí limit 15 minut, před plénem, velkým senátem nebo senáty s pěti soudci 30 minut.

Dále je popsán odlišný režim v řízení o předběžných otázkách, který je upraven samostatně v jednacím řádu Soudního dvora. Jednací řád jako lex specialis vylučuje uplatnění obecných zásad zastupování. V podrobnostech odkazujeme na text článku.

Závěrem jsou uvedeny **následky nesprávného zastupování fyzických a právnických osob**, které v popsáných případech může vést až k rozhodnutí o zjevné nepřipustnosti návrhu na zahájení řízení a jeho odmítnutí.

Nesprávný způsob zastupování je velmi častým formálním nedostatkem řízení. Stává se mimo jiné, že advokát nepředkládá potvrzení své profesní komory, resp. nedokládá jiné dokumenty prokazující jeho oprávnění a zplnomocnění.

Na všechny tyto relativně drobné povinnosti je potřeba dávat pozor a jejich plnění nebrat na lehkou váhu, jelikož jejich nesplnění by mohlo vést ke zbytečnému nezahájení řízení, ke zvýšeným nákladům a nespokojenosti zmocnitelů.

VÁCLAV MANDÁK: K problematice vyhledávání důkazů dle § 89 odst. 2 tr. ř. K výkonu oprávnění advokáta vyhledávat a navrhnout důkazy v trestním řízení. Trestněprávní revue č. 2/2005, s. 55-56.

V rubrice „Dotazy a odpovědi“ autor odpovídá na konkrétní otázku čtenáře. Ten uvádí, že obdržel dopis od advokáta, jímž mu sděluje, že je obhájcem v dopravní věci a žádá, aby se adresát dostavil do jeho kanceláře s tím, že by rád zjistil, co mu je o věci známo. **Tazatel uvádí, že je sice pravda, že byl svědkem nehody, nemá však zájem docházet do advokátní kanceláře nebo pak i k policii a k soudu. Dotazuje se, zda je povinen žádosti advokáta vyhovět.** V odpovědi se uvádí, že advokát v procesním postavení obhájce, a to i v případech nutné obhajoby, nemá postavení orgánu činného v trestním řízení, nicméně podle § 89 odst. 2 tr. ř. každá ze stran (tedy i obviněný či poškozený a za něho též

obhájce či zmocněnec) může důkaz nejen předložit nebo jeho provedení navrhnout, ale i vyhledat. Zabývá se pak výkladem pojmu „vyhledávání důkazů“ a dovozuje, že *obhajoba může navrhnout jen takové důkazy, které mohou být obviněnému na prospěch, což vyžaduje potřebu důkaz podle okolností nejen vyhledat, ale někdy i jeho hodnotu z hlediska obhajoby prověřit.* Dále pak uvádí podstatné části usnesení představenstva ČAK z 12. 10. 2004 „K výkonu oprávnění advokáta vyhledávat a navrhnout důkazy v trestním řízení“, které vychází z téhož názoru a uvádí rámcový pokyn pro postup advokátů. Konstatuje, že s tímto postupem vyslovilo souhlas i Nejvyšší státní zastupitelství, které k němu vydalo vlastní výkladové stanovisko.

V závěru se uvádí, že obhájce nemá možnost vymáhat požadavek k podání informace např. pořádkovými prostředky, jak to mohou činit orgány činné v trestním řízení a že tedy **záleží pouze na úvaze a dobré vůli tazatele, zda jeho žádosti vyhovějí.**

Pozn. redakce: V jednom z příštích čísel otiskneme v anotovaném článku uvedené výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství.

JINDŘICH ŠACHL, PŘEMYSL STREJC: Amnézie a vlivy problematizující hodnotu výpovědi po dopravních nehodách. Kriminalistika č. 1/2005, str. 51-53.

V úvodu autoři uvádějí, že typická jsou mozková poranění osob při dopravních nehodách, které nejsou schopny si vybavit potřebný děj. **Průběh nehodové situace bývá mnohdy vnímán a zapamatován nepřesně až i zcela nesprávně** v souvislosti s krátkostí trvání nehodové situace, nejčastěji jen okolo 3 sekund do okamžiku střetu. Delší trvání je přirozeně možné – při předjždění až i 15 sekund je to spíše výjimečné. *Lidé jsou pak pozorovateli nepřipravenými na bedlivé sledování důležitého děje, bývají zastiženi náhlým vznikem a rychlým vývojem nehodové situace a nakonec šokováni nečekaným střetem. Finales děje nebývají schopni vnímat a popsat.* Proto by se **výpovědi neměly hodnotit jako úmyslně zkreslené, ale jako výpovědi lidí nepřipravených na sledování rychlého sledu událostí a šokovaných nečekaným střetem.**

Odhady délky trvání se mnohdy liší od reálu i u lidí majících v tom určitou průpravu (jako např. střelci či geodeti). *Délkové odhady lidí bez průpravy se liší od reálu (plus i minus) někdy i několikanásobně, a to i za stavu bez pohybu objektů.*

Autoři uvádějí příklad, že přiblížení probíhá v kratičkém časovém intervalu, což vede k mylnému dojmu, že proběhlo na krátké délce. Proto *odhady (uváděné k dotazům na vzdálenosti mezi vozidly) bývají většinou krajně nepřesné, značně podhodnocené a z technického hlediska prakticky bezcenné. Výpověď se pak může konstatovat jako „lživá“ či vykonstruovaná, ale jako technicky nepřijatelná v tom smyslu, že přirozeně obsahuje pouze hrubě podhodnocený odhad, jenž je v rozporu s reálem.* Jsou případy, kdy řidič uvádí, že chodce spatřil na vzdálenost např. 2 m, když jeho vozidlo zanechalo před místem střetu stopy brzdění např. 8 m a ještě předtím nabíhala objektivně nezbytná reakční doba. V těchto souvislostech **je nutno přistupovat opatrně k „obvinění“ za nereálnost odhadu délky.**

Dále autoři doporučují knihu **Sedm hříchů paměti (autor D. T. Schacter, vydala Paseka 2003)**, která se komplexně zabývá problematikou zapamatování a zapomínání. Autor ukazuje, jaká kauzální pochybení mohou nastat. Mohla by být doporučenou četbou pro ty, kteří vedou výslechy nebo na jejich základě činí důležité závěry. Dále jsou reprodukovány názory citovaného autora na chápání příčin a důsledků paměťových nedokonalostí (zapomínání, roztržitost, paměťový blok, záměna, sugestibilita, zkreslování, přetrvávání).

přečetli jsme za vás

Závěrem autoři uvádějí: Zkušený řidič s plnou hlavou starostí, které nemají s řízením nic společného, a spoléhající na dobře zvládnuté řidičské dovednosti, umožňující bezpečně a přitom automaticky řídit, neukládá vědomě do paměti, co se kolem něj děje, a tudíž si z toho nic nepamatuje. *Přesto mnozí vyslyšení řidiči „spolehlivě“ popisují, která auta a kde v kritické době míjeli, zatímco druzí nepřipravení pozorovatelé popisují rovněž „spolehlivě“ též děj jinak.*

Kniha, na niž autoři poukazují a článek samotný mohou být zajiště vhodné doporučením zejména pro obhajoby v dopravních věcech, ať už zde advokáti vystupují jako obhájci nebo jako zmocněnci poškozeného.

Wirtschaft und Recht in Osteuropa

Jak jsme již dříve našim čtenářům oznámili, [dochází reciprocně do naší knihovny časopis Wirtschaft und Recht in Osteuropa](#), vydávaný nakladatelstvím C. H. Beck v Mnichově a ve Frankfurtu nad Mohanem.

Poslední došlé číslo (č. 10/2005) na třiceti stranách formátu A4 obsahuje opět zajímavé příspěvky především z oblasti obchodního práva ze zemí střední a východní Evropy (Ruská federace, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Albánie, Mongolsko a Kyrgyzská republika).

Časopis vycházející v německém jazyce je k nahlédnutí v knihovně ČAK, která může na požádání pořídit též kopie v rozsahu, vymezeném statutem knihovny.

♦ PŘIPRAVIL JUDR. VÁCLAV MANDÁK

názor

Ústavní soud a nominační rituály

JUDR. PETR ZIMA

V posledních měsících jsme byli svědky nominačních rituálů směřujících ke jmenování ústavních soudců a odehrávajících se za účasti prezidenta, senátorů a novinářů.

Podle článku 84 odst. 2 Ústavy jmenuje soudce Ústavního soudu prezident republiky se souhlasem Senátu. Podle obecně přijímaných názorů by ústavní soudce měl být člověkem pevně morálně zakotveným s čitelnou hodnotovou stupnicí, měl by být vysoce kvalifikovaný, odborně erudovaný a měl by mít i vysoký společenský respekt. V české praxi to znamená, že se posuzuje zejména otázka případného dřívějšího členství v kdysi nejsilnější straně, event. účast na rozhodování v nějaké politicky citlivé záležitosti (případ hostinského Čermáka), zda a koho příslušný kandidát v minulosti podporil politicky atd. Ze záznamů rozprav v Senátu je zřejmé, že méně pozornosti je věnováno profesní zdatnosti jednotlivých kandidátů.

Podívejme se, jak je výběr nejvyšších soudců země prováděn ve Spojených státech (aniž by však tento příklad musel být nutně považován ze vzor), zejména na to, jakou roli při výběru soudců Nejvyššího soudu hraje již 50 let tamní profesní komora (*American Bar Association*, dále „ABA“).

Předpředposlední známý kandidát na soudce Nejvyššího soudu John Roberts byl podroben detailnímu zkoumání zvláštní komisí ustavenou ABA (*ABA Standing Committee on Federal Judiciary*)¹. Tato komise sestává z 15 významných právníků. Šetření, které komise provádí, vychází z premisy, že osoba, která má být členem Nejvyššího

soudu, musí být nadána zcela výjimečnými vlastnostmi z hlediska právníkové profese. Hodnocení komise je založeno na důkladném, nestranném a neideologickém zkoumání osoby kandidáta z hlediska jeho integrity, profesionální způsobilosti a kategorie zvané „*judicial temperament*“. Pod tímto posledně uvedeným pojmem se rozumí rozhodnost, otevřenost mysli, trpělivost, zdvořilost, neexistence předsudků a oddanost věci práva a spravedlivosti a principu „*equal justice under the law*“. Po vyhodnocení komise dává kandidátům známky: velmi způsobilý, způsobilý a nezpůsobilý.

V případě zkoumání způsobilosti soudce Robertse kontaktovali členové komise buď osobně nebo písemně přes 1500 osob reprezentujících široké spektrum tázaných, včetně soudců a místních představitelů. Vedle toho provedli více než 300 rozhovorů s federálními i státními soudci, právníky, jeho bývalými asistenty, členy akademické obce aj., a to jak s kolegy kandidáta, tak i s jeho oponenty. Při hodnocení kandidáta zkoumala komise ABA i jeho písemné projevy. Za tím účelem vytvořila dva týmy (*tzv. reading teams*): jeden tým analyzoval kandidátova dřívější rozhodnutí soudce, druhý jeho publikační činnost. Členy týmů byli praktičtí právníci, soudci a učitelé právníkové fakulty. Oba týmy vypracovaly podrobné zprávy, které byly předloženy komisi ABA. Členové týmu praktiků mimo jiné analyzovali cca 100 podání či stanovisek Johna Robertse ve věcech projednávaných Nejvyšším soudem.

Komise také vzala v úvahu fakt, že John Roberts plédoval ještě jako advokát v úctyhodných 39 věcech projednávaných Nejvyšším soudem a v celé řadě řízení před odvolacími soudy.

U soudce Robertse je situace zajímavá tím, že byl vlastně hodnocen nadvakrát. Jednou jako kandidát na funkci řadového soudce Nejvyššího soudu a poté, co jej prezident nominoval na funkci jeho předsedy, i jako kandidát na předsedu Nejvyššího soudu. Výsledky komise byly v tomto případě jednoznačné a její doporučení bylo pro Senát jedním z důvodů pro schválení nominace.

Dalším zdrojem informací pro Senát je více než padesátistránkový formulář, který musí kandidáti vyplnit, a který zjišťuje jejich názory na různé zásadní otázky, jako např. přípustnost přerušování těhotenství.²

Ne vždy však má komise americké advokátní komory tolik materiálu pro to, aby mohla učinit tak rozsáhlý výzkum a činit závěry.

Následující kandidátka na funkci soudce Nejvyššího soudu Harriet Ellan Miersová měla sice za sebou úctyhodnou právníckou kariéru jako první žena, která řídila velkou advokátní kancelář, stala se první prezidentkou Dallaské advokátní komory a následně i Texaské státní advokátní komory, byla v redakční radě časopisu ABA, nezanechala však za sebou tak výraznou stopu jako Roberts. Je totiž nejvíce známá jako právní poradkyně Bílého domu. Nikdy před tím nevykonávala žádnou funkci v justici. To vyvolalo značné problémy, neboť k dispozici nebyla žádná publikovaná rozhodnutí, z nichž by bylo možné postoj kandidátky zjistit. Podle časopisu *Economist* rovněž nebyly k dispozici žádné veřejné projevy, z nichž by byla zjištělná její právní filozofie a jedná se prý o nejobskurnější nominaci za dlouhá desetiletí. Rovněž nebylo obvyklé, aby kandidát z řad advokátů za svou kariéru zastupoval pouze v několika málo reportovaných sporech před

názor

státními soudy a aby prohrál všechny své (3) spory u federálního odvolacího soudu³. Na druhou stranu lze ovšem říci, že čím méně je k dispozici údajů, stanovisek, případů a jednoznačných názorů, tím méně je i důvodů pro odmítnutí kandidáta. Zdá se, jako by tato poslední věta platila i pro některé z kandidátů na funkci soudce našeho Ústavního soudu. Jak známo Harriet Miersová se nakonec sama nominace vzdala. Mimo jiné bylo prý její členství v profesní komoře dvakrát suspendováno pro neplacení příspěvků.⁴

Kdyby snad někdo chtěl podrobit kandidáty na funkci soudce českého Ústavního soudu tak podobnému zkoumání, jakému jsou podrobováni američtí kandidáti, narazil by na vážnou překážku. Jen u několika kandidátů na funkci soudce Ústavního soudu jsou totiž k dispozici odborné publikace nebo jejich projevy v parlamentu nebo před odbornou veřejností, které by se alespoň částečně týkaly ústavněprávních problémů.

Pokud jde o kandidáty z řad advokátů, je v podstatě jedinou možností, jak se seznámit s názory kandidáta na základní právní otázky (pokud pomineme zvláštní odrůdu mediálně oblíbených kolegů), jejich odborné články nebo knihy. Povinnost mlčenlivosti uložená advokátnímu stavu totiž znesnad-

ňuje hodnocení advokátů posuzováním jejich činnosti u jednotlivých případů, v nichž advokát vystupoval.

U kandidátů z řad členů akademické obce by vysledování jejich názorů v odborných článcích, případně monografiích naopak nemělo být problémem, neboť povinnost publikovat je víceméně součástí jejich pracovní náplně. Zde však často chybí dostatečná profesní praxe.

Pokud jde o kandidáty z řad soudců, existuje názor, že odbornými publikacemi soudců jsou jejich konkrétní rozsudky. S tím je ovšem spojen určitý problém. I když je soudní řízení veřejné, může se určitý rozsudek či usnesení dostat do povědomí laické a odborné veřejnosti jen tehdy, jde-li o rozsudek některého soudu z vyšších stupňů nebo tehdy, jde-li o rozhodnutí nižšího soudu, je-li toto předmětem přezkoumání ze strany soudů vyššího stupně nebo je-li předmětem zájmu tisku. S výjimkou rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou soudní rozhodnutí obecných soudů publikována jen namátkově. A i tehdy je obtížné vysledovatelné, který soudce se na tom kterém rozhodnutí podílel a jaké stanovisko prosazoval. Kromě rozhodnutí Ústavního soudu totiž nejsou zveřejňována disjunktivní stanoviska soudců nesouhlasících s většinovým názorem.

Z údajů, které jsou veřejně k dispozici, vyplývá, že ani Hrad, ani Senát nemají vypracovanou metodiku pro výběr ústavních soudců z hlediska právníkové odbornosti a je často věcí osudu, zda volba vyjde a nově jmenovaný ústavní soudce bude přínosem pro obranu ústavnosti a základních práv a svobod, či nikoliv.

Zde je nutno říci, že je v profesním zájmu členů advokátní komory, aby nejvyšší soudní funkce zastávaly osoby nejen dostatečně morálně způsobilé, ale i osoby na té nejvyšší profesní úrovni. Česká advokátní komora by se mohla v budoucnu inspirovat příkladem americké advokátní asociace a poskytovat Senátu obdobný servis spočívající v nepolitickém posuzování odborné způsobilosti kandidátů a ve vydávání příslušných doporučení.

♦ AUTOR JE ADVOKÁTEM V PRAZE.

1 <http://www.abanet.org/scfedjud/Roberts-testimonyandletter.pdf>

2 <http://www.cnn.com/2005/POLITICS/10/19/miers.nomination.ap/index.html>

3 http://www.isthatlegal.org/archives/supreme_court//11.11.2005

4 Tamtéž.

zamýšlení

Návštěva parlamentu v Londýně

Hlavní zasedací síň parlamentu, anglicky House of Commons, má méně křesel, než by odpovídalo celkovému počtu poslanců. Ze 630 poslanců pouze 437 jich má rezervováno místo k sezení, neboť se předpokládá, že mnoho poslanců je tak zaneprázdněno, že se zasedání nezúčastní. Když byl parlament po druhé světové válce restaurován, byl vznesen návrh vytvořit zasedací síň tak velkou, aby všichni poslanci i při stoprocentní účasti měli místa k sezení. Proti tomu se však postavil W. Churchill s argumentem, že v tak velké zasedací místnosti by se devět z deseti zasedání konalo v depresivní atmosféře poloprázdné síně.

A když se stane, že se jednání zúčastní více poslanců, než je míst, nebo když se zcela výjimečně sejdou poslanci všichni, pak někteří z nich stojí nebo zaujmou místa na galerii, jinak určené přihlížejícím občanům.

Proto páni novináři nekritizujte představitele našeho parlamentu při jejich neúčasti při jednáních nižší či vyšší komory a věřte tomu, že jako pilné včelíčky poletují páni poslanci a senátoři, pochopitelně i paní poslankyně a senátorky, po svých volebních obvodech držíce ruku na tepu svých voličů.

Při zasedáních parlamentu se často blýská, i když jde většinou o blýskání na časy. Přitom se však striktně zachovává předepsa-

ná forma oslovení poslance poslancem. Většina poslanců je oslovena „The Honorable Member for...“, The Honorable and Gallant Member for, The Honorable and Learned Member for...“. Představte si, že by se u nás poslanci vzájemně oslovovali – ctihodný, galantní, učený člen/parlamentu. To by bylo něco pro média a karikaturisty!

V našem parlamentu vůbec schází smysl pro humor a vtipné narážky – anglicky understatement. Jako příklad uvádím předválečnou kontroverzi tehdejších poslanců parlamentu W. Churchilla a lady Astorové. „Pane, já být Vaše manželka, nasypala bych Vám do kávy otrávik.“ Ctihodný poslanec Churchill odpověděl: „A já, lady, být Vaším manželem, bych tu kávu vypil.“

S tradiční obřadností ostře kontrastuje značná neformálnost chování, což se projevuje např. v tom, že někteří ctihodní poslanci sedí s nohama opřenými o opěradlo lavic a neméně galantní ministři s nohama na stole.

Cesta do Westminsterského paláce nebývá poseta růžemi. Naprosto nutná je příslušnost k nějaké politické straně. Naděje nezávislého kandidáta jsou k výlohám a k vzhledem k síle politických stran nulové.

Na internetové stránce The United Kingdom parliament lze lehce zjistit současné platy poslanců, které dne 22. 6. 2004

v 15 hod. činily: plat poslance na finanční rok začínající 1. dubnem 2004 činí GBP 57 487. Plat podléhá dani z příjmu jako každý jiný plat ve Spojeném království.

Pro svou kancelář a pro dva až tři plně zaměstnané spolupracovníky dostávají členové parlamentu roční příspěvky ve výši GBP od 66 458 až po GBP 77 534. Další příspěvek mohou dostávat poslanci z okresů mimo Londýn ve výši GBP 3500 na každého spolupracovníka.

Ani opoziční strany nejsou na tom špatně. Těší se stejným příjmům a stejným přídatkům a vedoucí opozice dostává na vedení kanceláře GBP 548 101,65.

A poslanci mohou dostávat i další přídatky: pro zajímavost jmenujme příspěvek ve výši GBP 20 902 na rok pro poslance z volebních okresů mimo Londýn. Jde o náklady spojené s přenocováním mimo domov při výkonu parlamentních povinností.

Pro srovnání uvedu ještě platy ministrů. Podle úřední statistiky měl ministerský předseda v době od 1. 4. 2003 do 31. 3. 2004 plat GBP 178 922 a „obyčejný“ ministr GBP 130 347.

Platy lordů ve sněmovně lordů dosahovaly výše GBP 98 899. Nejvyšší plat měl Lord Chancellor, tj. předseda sněmovny lordů, GBP 207 736.

zamyšlení

Britský parlament tedy stojí tamní poplatníky mnoho peněz. Chcete-li vědět, kolik výše uvedená čísla odpovídají českým korunám, znásobte si je 45 podle současného kurzu anglické libry jako domácí cvičení.

Uvidíte, že naši poslanci jsou na tom nepoměrně hůře, i když cenovou hladinu porovnávat pochopitelně nelze. Protože nepředpokládám, že by některý z našich poslanců tuto kapitolu nebo dokonce celou mou knížku četl, popisují to s klidným svědomím.

Sami Britové říkají, že v průběhu staletí se v jejich vládách a parlamentech vystřídal mnoho lidí mnohdy schopných, mnohdy charakterově problematických, že však na druhé straně zaznamenala historie jména výborných, prozíravých i bojovných politiků

a nejednu bitvu, kterou svedli na poli parlamentu ve vášnivých debatách. Britové jsou na svůj parlament hrdí, a to nejen pro jeho staletou tradici, ale hlavně pro moudrost, nezávislost a svobodu jeho rozhodování.

Ale tradice netradice, nedávno se stalo něco ohromujícího. 15. září 2004 vtrhlo do Dolní sněmovny pět výtržníků, právě když se projednával zákon o zákazu lovu lišek. Vniknutí předcházela manifestace asi deseti tisíc lidí před parlamentem. Násilné vniknutí do této svatyně britské demokracie nenastalo od doby anglické revoluce ve 40. letech 17. stol.

Na revoluce si Angličané moc nepotrpí. Když prezident Mitterand zval premiérku Thatcherovou v r. 1989 na oslavy dvoustého výročí Velké francouzské revoluce, paní

Thatcherová pozvání zdvořile odmítla s tím že Velká Británie legislativou dosáhla za 200 let stejných sociálních vymožeností jako Francie bez krvavé revoluce.

Celkově však lze říci, že konzervatismus pěstovaný v Anglii po dlouhá staletí je na ústupu. Prostě už to není jako za starých časů. Když ty staré zlaté časy byly? To nikdy nikdo neví.

Ale tento nápis zapsaný klínovým písmem na hliněné destičce pochází prý už ze starého Babylonu.

❖ ÚRYVEK Z KAPITOLY NÁVŠTĚVA
PARLAMENTU V LONDÝNĚ Z NOVÉ KNIHY
JUDR. VÁCLAVA KRÁLE PROCHÁZKY PAMĚTÍ
ANEB ADVOKÁT NA CESTÁCH.

z České advokátní komory

Informace o jednání 1. schůze představenstva České advokátní komory konané ve dnech 7.– 8. 11. 2005

Jednání dne 7. 11. 2005

Jednání prvního dne schůze nově zvoleného představenstva se zúčastnili jeho členové

JUDr. Jirousek, JUDr. Brož,
JUDr. Račok, JUDr. Vychopen,
JUDr. Kindl, JUDr. Mokřý,
JUDr. Poledník, JUDr. Kyjovský,
JUDr. Smejkal, JUDr. Papež,
JUDr. Pejchal, a dále náhradníci
JUDr. Miketa, JUDr. Uhlíř,
JUDr. Všecká a JUDr. Žižlavský,
za Komoru pak JUDr. Krym,
JUDr. Střížová a PhDr. Chaloupková.

Volba předsedy a místopředsedů představenstva ČAK

Jednání zahájil JUDr. Brož ve smyslu čl. 8 odst. 6 organizačního řádu (usnesení č. 3/1999 Věstníku). Konstatoval, že představenstvo je usnášeníschopné. Poté navrhl, aby za předsedu představenstva byl s ohledem na kontinuitu činnosti a nejvyšší počet hlasů obdržených na sněmu zvolen JUDr. Vladimír Jirousek. Vzhledem k tomu, že nebylo žádných protinávrhů, bylo veřejně hlasováno o dvouleté délce funkčního období předsedy a místopředsedů, pro něž hlasovali všichni přítomní členové.

Za dohledu volební komise pak bylo přistoupeno k volbě předsedy. *V přímých a tajných volbách byl předsedou České advokátní komory zvolen JUDr. Vladimír Jirousek.* Bylo odevzdáno celkem deset

hlasovacích lístků, z nichž bylo devět platných a jeden neplatný. Z devíti platných hlasovacích lístků bylo odevzdáno osm pro JUDr. Jirouska a v jednom případě se hlasující zdržel hlasování.

Řízení schůze představenstva se poté ujal staronový předseda JUDr. Vladimír Jirousek. Zahájil volby místopředsedů. *Místopředsedy ČAK se stali: JUDr. Jan Brož, JUDr. Michal Račok, JUDr. Petr Poledník, JUDr. Martin Vychopen.*

Rozdělení odpovědnosti za jednotlivé úseky činnosti ČAK a jmenování odvolacích kárných senátů

JUDr. Jirousek obsah kompetencí a konkrétní odpovědnosti jednotlivých členů a náhradníků představenstva s nimi předběžně projednal, načež všichni členové představenstva a náhradníci toto rozdělení odpovědnosti a kompetencí přijali a schválili. Podrobné informace o rozdělení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých členů představenstva a o složení kárných senátů naleznete v rubrice Představujeme funkcionáře ČAK.

Jednání dne 8. 11. 2005

Druhý den jednání schůze se předešlé složení přítomných rozrostlo ještě o náhradníka představenstva JUDr. Mrázka, pracovníky Komory JUDr. Pateru, JUDr. Snášelovou, JUDr. Mikše, JUDr. Sedlatého, JUDr. Trmalovou, JUDr. Kovářovou, JUDr. Mandáka, JUDr. Syku.

Kontrola úkolů

Jednalo se o kontrolu úkolů, uložených v průběhu 36. a 37. schůze představenstva. Splněn byl úkol *otevření pobočky Brno* ke dni 14. 10. 2005, uskutečnilo se *setkání Komory se zástupci zahraničních advokátních kanceláří dne 21. 9. 2005*; z tohoto jednání vzešel velmi aktuální problém, zda společnosti s ručením omezeným registrované mimo území ČR mohou zřizovat pobočky v ČR za účelem výkonu advokacie. Po diskusi byli JUDr. Račok a JUDr. Mokřý pověřeni zpracovat legislativní návrh a stanovisko včetně příslušné důvodové zprávy, která bude současně analytickým materiálem pro členy představenstva, jež se touto problematikou bude zabývat na prosincové schůzi.

JUDr. Mrázek splnil úkol předložit *koncept regionální politiky*, načež byl požádán, aby po projednání věci s regionálními představiteli připravil přehledný harmonogram regionálních akcí pro rok 2006 (vstupní rozpočtový předpoklad 250 tis. Kč pro každý region, řešení akcí nad limit – ad hoc). Požadavek *legislativního zpracování podílové odměny*, uložený na 37. schůzi, byl splněn a příslušné usnesení vyjde v nejbližším Věstníku ČAK. Stan *předpisu o vzdělávání* bylo konstatováno, že je nutno posečkat, jak se vyvine situace kolem úpravy vzdělávání v novele ZA.

Vyhodnocení 4. sněmu advokacie

Předseda se vyslovil, že účast byla průměrná a odpovídající účasti na minulých

z České advokátní komory

sněmech, organizační zajištění ze strany ČAK bylo velmi dobré (problémy s technikou nezavinila ČAK), vlastní průběh nevybočil z normálu, avšak ukázalo se, že pro další sněm bude vhodné připravit nový jednoduchý, přehledný a pokud možno kolize vylučující jednací řád. Výsledky voleb považuje JUDr. Jirousek za mandát k pokračování v koncepci nastoupené v roce 2004 s tím, že priority musí zohlednit jak tento mandát, tak obecné závěry obsažené v usnesení sněmu. JUDr. Strážová uvedla, že v porovnání s původní nabídkou při zajišťování služeb ze strany společnosti Garant a. s., organizující předchozí sněmy, která činila ve finančním objemu téměř 6 mil. Kč, se v Top Hotelu podařilo realizovat sněm včetně společenského večera a DPH za částku celkem 3 361 887, 30 Kč, a to vlastními silami aparátu ČAK za využití technického zázemí a služeb Top Hotelu.

Priority práce představenstva pro rok 2006

Představenstvo nejprve diskutovalo o návrhu a následně hlasováním jednomyslně přijalo následující priority práce představenstva pro rok 2006:

1. Pokračování v reorganizaci Komory, a to v oblasti systémové (knihovna, rozdělení kompetencí Praha-Brno, regiony), v oblasti personální (optimalizace personální struktury jednotlivých odborů) a profesionalizace určitých činností a v oblasti technického zázemí a jeho využití v návaznosti na nákladovou stránku (technické vybavení školicích center, počítačová a jiná technika atd.).
Odpovědnost: předseda, tajemník, výkonná ředitelka, za představenstvo
JUDr. Brož, JUDr. Smejkal.

2. Pokračování v aktivitách na poli legislativního procesu se zaměřením na:

- rekodifikační proces soukromého práva a OSŘ,
- tvorbu zákona o mediaci,
- dokončení novelizační procedury ZA,
- vydání komentovaného ZA a komentovaného tarifu, vydání nové a úplné sbírky stavovských předpisu a rozhodných usnesení,
- dobudování systému relevantního lobbingu v rámci odboru legislativy,
- sledování a připomínkování úpravy justiční reformy a úpravy odpovídajících vztahů v justici.

V diskusi k tomuto bodu se vyjádřil JUDr. Vychopeň, zda by nemělo být usilováno o to, aby ČAK byla připomínkovým místem. JUDr. Krym však upozornil na problémy s tím související. JUDr. Jirousek

nakonec navrhl, aby k otázce, zdali Komora má být či nemá být připomínkovým místem, bylo přistupováno ad hoc dle momentálního faktického stavu.

Odpovědnost: JUDr. Račok, JUDr. Pejchal, JUDr. Vsetečka, JUDr. Krym

3. Přijetí stavovského předpisu o kontinuačním vzdělávání, přijetí **koncepce vzdělávání** pro rok 2006 při respektování zadání usnesením 4. sněmu – zaměření na oblasti, jež advokáty živí.

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Žižlavský, JUDr. Kovářová – součinnost s odborem legislativy

4. Řešení pojišťovací agendy:

- a) výběrové řízení na makléřskou společnost pro rok 2007,
- b) aktivní účast při zajišťování optimálních podmínek pojištění advokátů pro rok 2007 (včetně zvažování nejruznějších forem pojištění).

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Krym, JUDr. Vychopeň, JUDr. Smejkal JUDr. Kyjovský – v návaznosti na legislativní odbor

JUDr. Krym v diskusi k tomuto bodu informoval o úskalích při vybírání vhodného makléře a JUDr. Vychopeň vyslovil názor, že advokátní stav musí počítat s tím, že pojištění do budoucna bude dražší a podmínky pojistné smlouvy v relaci k současným méně výhodné. V tomto směru nelze jinak, než předpokládat návaznost na praxi v zemích EU, kde jednotlivé pojišťovny již prakticky prosadily nemožnost pojištění vázaného toliko na příčiny, přitom jsou vyžadovány podmínky typu, že advokát nárokuje pojistné plnění musí být pojištěn v době uplatnění nároku a musí platit pojistné ještě cca 6 let po skončení aktivní činnosti. Limit částky pro pojištění by se měl pohybovat mezi 300-500 tis. euro.

5. Vypracování a přijetí nové koncepce mezinárodní politiky (v návaznosti na reorganizaci odboru mezinárodních vztahů) při zaměření na splnění zadání 4. sněmu ČAK (informační systém o platném právu EU a mezinárodním právu na území ČR).

Odpovědnost: JUDr. Vychopeň, JUDr. Mokřý, JUDr. Trmalová, JUDr. Žižlavský

6. Úplné zprovoznění pobočky ČAK v Brně při současném zavedení stálého vzdělávacího systému ve školicím centru v Brně.

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Poledník, JUDr. Snášelová M., JUDr. Kyjovský

7. Rozvoj regionální politiky ČAK

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Mrázek, JUDr. Miketa, JUDr. Strážová, JUDr. M. Snášelová

8. Stabilizace a profesionalizace mediální politiky ČAK při respektování zadání usnesením 4. sněmu ČAK (BA, webové stránky, odborná média, veřejná média). Předpoklad: profesionální redaktor pro BA + konstituce nové a operativní redakční rady (vázanost na výbor vnějších vztahů).

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Mandák, PhDr. Chaloupková, JUDr. Krym a ve vztahu k naplňování webových stránek vedoucí jednotlivých odborů ČAK

V souvislosti s touto prioritou byla rozvíjena diskuse na téma právních informačních systémů výlučně pro advokáty při optimálním využití jednak technických možností, jednak komerční efektivity, která se z dané agendy při spolupráci s příslušným partnerem nabízí.

9. Zahájení prací na optimalizaci vzdělávacího procesu koncipientů

- nová koncepce školicích celků – novela příslušného stavovského předpisu, resp. vypracování nového stavovského předpisu zaměřeného výhradně na vzdělávání koncipientů (viz fond pro vzdělávání koncipientů),
- zpracování projektu znovuzavedení vhodné formy odborné soutěže pro advokátní koncipienty,
- vyhodnocení dosavadních výsledků advokátních zkoušek s promítnutím do režimu zkušebních komisí a práce jednotlivých examinátorů.

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Smejkal – zkoušky, JUDr. Žižlavský, JUDr. Kovářová

10. Prezentační a historická činnost ČAK

- Projekt dějepisné analýzy historie advokacie v zemích Koruny české, Československu, ČSFR a v České republice, s cílem vydání souborného historického díla (projednat v návaznosti na 2. konferenci o dějinách advokacie, zvážít možnou součinnost s notáři),
- projekt prezentační akce ČAK v podobě např. „zahájení soudního roku“ včetně odpovídající společenské akce (v tomto směru provést analýzu možné kontinuity a příp. navázání k projektu soutěže koncipientů),
- stavovský předpis o užívání advokátních talárů (povinně pro trestní řízení) s cílem povýšení důstojnosti stavu advokáta.

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Balík – vedoucí výboru pro dějiny advokacie, JUDr. Vsetečka, PhDr. Chaloupková, JUDr. Žižlavský, JUDr. Poledník a JUDr. Brož

z České advokátní komory

11. Prohlubování komunikace se subjekty z justiční sféry apod. (zejména SU a NK)

- konzultace legislativních aktivit
- spolupráce v oblasti vzdělávání
- spolupráce v mediální sféře.

Odpovědnost: JUDr. Jirousek, JUDr. Brož, PhDr. Chaloupková, JUDr. Račok a dle potřeb ostatní členové a náhradníci představenstva

12. Konstituce Výboru odborné pomoci a na ochranu zájmů advokátů

Odpovědnost za přísl. novelizaci usnesení o pomocných orgánech – JUDr. Krym, pověření ke zřízení a vybudování výboru včetně pravidel jeho fungování – JUDr. Sokol a JUDr. Toman (o účast v tomto výboru projeví již zájem JUDr. Cílíková, dr. Brückler a dr. Fůrst).

Uznávání jiné právní praxe

K materiálu předloženému JUDr. Snášelovou s názvem *Zásady pro posuzování žádostí o zápis do seznamu advokátních koncipientů, o umožnění vykonávání advokátní zkoušky a o zápis do seznamu advokátů ve smyslu zákonných požadavků* proběhla rozsáhlá diskuse. JUDr. Pejchal navrhl, aby pod tzv. jinou praxi ve smyslu čl. II./3 předloženého materiálu byla konkrétně zahrnuta tato činnost: český soudce u ESLP a český soudce u ESD včetně právních asistentů těchto soudců. Návrh odůvodňuje argumentací, že všechny tyto osoby se průběžně a komplexně zabývají jak národním právem, tak právem komunitárním a unijním, resp. dalšími právními režimy, takže tato praxe je vysoce kvalitní, navíc realizovaná v různých světových jazycích. Předmětnou praxi lze v současné době označit za svým způsobem ještě kvalitnější, než jsou mnohé praxe specifikované v § 6 odst. 2 ZA. Po diskusi bylo navrženo, aby stávající bod II./3 byl rozdělen na 3a) a 3b) s tím, aby praxe českých soudců byla posuzována samostatně, tzv. jiné právní praxe.

JUDr. Jirousek dal k úvaze, jestli by bez ohledu na to, zda při splnění zákonem předepsaných podmínek, případně uznání jiné praxe, je či není žadatel advokátním koncipientem, neměla být předepsá-

na účast na tzv. vstupním semináři zaměřeném na stavovskou problematiku a stavovské předpisy. Řada dalších připomínek byla také formulačního a technického charakteru. Závěrem bylo uloženo JUDr. Trmalové, aby pro představenstvo zajistila informaci o judikatuře ESD ohledně vztahu advokátního koncipienta – volný pohyb služeb, tzn. do jaké míry lze práci koncipienta považovat za službu. JUDr. Snášelová byla pověřena zapracovat přijaté připomínky do předloženého materiálu tak, aby mohl být na příští schůzi představenstva schválen.

Odbor mezinárodních vztahů

JUDr. Vychopenš sdělil, že k 31. 12. 2005 v intencích předem přijatých reorganizačních kroků končí ve funkci vedoucí odboru mezinárodních vztahů JUDr. Wurstová. Navrhl, aby od 1. 1. 2006 byla do funkce vedoucí tohoto odboru jmenována ass. jur. Eva Trmalová a aby byla současně jmenována do funkce Information Office v CCBE za českou stranu. Návrhu bylo představenstvem vyhověno. JUDr. Jirousek sdělil, že byl seznámen se základními rysy nové koncepce chodu odboru mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky ČAK a vyhradil si projednání konkrétních bodů této koncepce za účasti JUDr. Trmalové, JUDr. Vychopenš, JUDr. Mokrého a JUDr. Kyjovského tak, aby koncepce byla předložena ke schválení na příští schůzi představenstva.

Aktuální legislativa

JUDr. Jirousek přednesl návrh usnesení, kterým se stanoví *poplatek za vydání osvědčení o zápisu do seznamu advokátů (v návaznosti na zákonnou úpravu) a paušální částky na úhradu nákladů spojených s vydáváním některých dalších listin na žádost advokátů* zpracovaný JUDr. Paterou.

JUDr. Krym připomněl, že paušální částka pro krytí nákladů spojených s vyhotovením kopie osvědčení (50 Kč), za další vyhotovení průkazu advokáta (100 Kč), resp. za další výpis z matričního listu advokáta (100 Kč), se skutečně vztahuje

k nákladům na vyhotovení těchto listin, přitom se zdůrazňuje, že zásadně platí, že první vydání těchto listin a průkazů je realizováno ve prospěch advokáta na náklady Komory. Po ukončení diskuse hlasováno o návrhu usnesení, který byl jednomyslně přijat a bude zveřejněn v částce 3/2005 Věstníku.

JUDr. Patera následně přednesl zprávu o výsledcích jednání ve věci připravovaného *zákona o mediaci*, jež proběhlo za účasti JUDr. Račoka a JUDr. Pateru na MSp ČR s náměstkem JUDr. Králem. Toto jednání navazovalo na dopis předsedy ČAK, kterým byly odmítnuty principy návrhu předkládaného MSp ČR v rámci projektu Mediace – lepší je se nesoudit. JUDr. Patera sdělil, že zástupce ministerstva akceptoval připomínky jak ve sféře kvalifikační, tak uznání právní odbornosti advokátů a bylo navrženo, že ČAK se bude přímo podílet na přípravě finálního návrhu zákona o mediaci. Toto bylo akceptováno s tím, že zároveň byl rozšířen předmět mediace v intencích mj. navrhované směrnice EU. JUDr. Patera bude daný vývoj sledovat, legislativní odbor bude spolupracovat na diki návrhu a představenstvo průběžně informovat.

Běžné věci

JUDr. Jirousek informoval členy představenstva o problematice, která se váže k *pobočce Brno*, zejména o uzavření smlouvy na dodávku počítačové a další techniky pro zajištění chodu pobočky, a dále o uzavření smlouvy s Úřadem veřejného ochránce práv ohledně pronájmu místností kongresového centra ombudsmana. JUDr. Kyjovský sdělil, že již bylo vydáno stavební povolení na vybudování seminárního centra v 2. patře pobočky.

Další diskuse se vedla na téma *uveřejňování oznámení o úmrtí advokátů a významných životních jubileí v Bulletinu advokacie*, řešila se i *otázka užívání obchodní firmy pro společnosti poskytující právní služby*, která byla přeložena na program lednové schůze představenstva ČAK.

♦ JUDr. Květa Slavíková

Upřesnění:

V minulém čísle BA 11-12/05 jsme Vás informovali o vzniku pobočky ČAK v Brně. Nepřesně jsme uvedli, že pobočka zpracovává matriční agendu pro advokáty sídlící v působnosti krajských soudů Ostrava a Brno. Po dotazech advokátů uvádíme tuto informaci na pravou míru.

Prozatím pobočka ČAK v Brně vykonává pouze část matriční agendy – a to agendu **určování advokátů** dle § 18, odst. 2, zákona o advokacii. Tato agenda je v pobočce Brno vyřizována pro celou Českou republiku.

Doména pro e-mailový styk s pobočkou ČAK Brno má tvar: „.....@cakbrno.cz“

z České advokátní komory

Druhá konference o dějinách advokacie

JUDR. JAN SYKA

Už podruhé se sešli milovníci nejen práva, ale také historie, na konferenci o dějinách advokacie. Tentokrát 25. listopadu 2005 v Kutné Hoře. Pořadatelem konference byla Sekce pro historii advokacie ČAK pod vedením JUDr. PhDr. Stanislava **Balíka**, záštitu poskytl starosta města Kutná Hora Ivo **Šalátek**, k úspěchu přispěli předseda a místopředseda okresního soudu. Mezi hosty byli soudci Ústavního soudu JUDr. Dagmar **Lastovecká** a JUDr. Jiří **Nykodým**, veřejný ochránce lidských práv JUDr. Otakar **Motejl** a místopředseda České advokátní komory JUDr. Petr **Poledník**, ze Slovenska JUDr. Darina **Michalková**, místopředsedkyně Slovenské advokátní komory, a PhDr. Naďa **Ondříšová**, výkonná redaktorka Bulletinu slovenskej advokácie.

Památná porotní jednací síň, ve které byl odsouzen L. Hilsner a zproštěn obžaloby K. H. Borovský, byla zcela zaplněna účastníky, kteří pozorně **vyslechli referáty o podílu advokátů na historii v určitých regionech a obdobích**, které se postupně propojují, až v budoucnu složí obraz celku.

Referovali uchazeči o tituly magisterské a doktorské a nositelé titulů včetně profesorského, referoval i kolega ze Slovenska. Všichni přednášeli výsledky svých zkoumání se zaujetím pro osobnosti advokátů a jejich mnohdy velmi všestrannou činnost. Právo, podnikání, umění, místní i celostátní politika, to vše ožívalo ve zprávách o advokátech, o jejich úsilí a výsledcích. Příběhy klidné i dramatické a tragické, s kořením pitoreskosti a humoru, jak to ta která doba svými podmínkami přinesla, umožnila a donutila a jak se charaktery a schopnosti osvědčovaly.

Všechno bude vytištěno ve sborníku, který v krátké době vyjde – stejně jako sborník příspěvků z 1. konference „Z minulosti advokacie“*.

Čtenář se např. dozví, který koncipient dostal za své zásluhy od advokáta, známého šetrířka, zlaté pero, která mince se dá považovat za první euro, že při advokátní zkoušce měl uchazeč vybavit správným právním názorem rozsudek i odvolání v tomtéž spise, kdo napsal řeč Riegerovi, jak to bylo se skrýváním ve sklepech, kdo a proč koupil tiskárnu, co na Jihlavsku znamenalo slovo zálesák atd.

Tradice zapustila kořínky a pokračování za rok v Brně je účastníky očekáváno již jako pravidelná příležitost k obohacení znalostí o minulosti, pro užitek současny i budoucí.

Pro bližší informaci závěrem program konference:

Kutná Hora a advokacie

Ivo Šalátek (starosta města Kutná Hora) – úvodní slovo

JUDr. Ivo Zelinka (předseda OS Kutná Hora) – úvodní slovo

JUDr. Petr Poledník (místopředseda ČAK) – úvodní slovo

JUDr. Milan Závůrka: JUDr. Zdeňko

Auředníček – kutnohorský advokát

a obhájce Leopolda Hilsnera

Advokacie v Čechách, na Moravě a na Slovensku a její významní představitelé:

Prof. PhDr. Marie Bláhová, CSc.: Funkce

advokáta v Brněnské právní knize z poloviny 14. století

doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.: Advokát Jan Vašatý, bouřlivák české politiky 2. pol. 19. století

Martin Rája: Advokátní zkoušky na Moravě ve 2. pol. 19. století

JUDr. Petr Kerecman, Ph.D.: Stručný přehled právní úpravy advokacie na území Slovenska v letech 1843-1948

Vojtěch Lažanský: Několik poznámek o advokátním působení Svatopluka Čecha

Z regionálních dějin advokacie:

Mgr. Denisa Kalfertová: Advokacie

in Liberci v letech 1848-1939

Mgr. Svatopluk Vácha: Advokacie v Humpolci, Pelhřimově a Jihlavě v období první Československé republiky

Yvonna Čikešová: Advokacie na Tábořsku v období první Československé republiky

Mgr. Václav Trčka: K dějinám na Uherskohradištsku a Zlínsku v letech 1918-1948

Mgr. Michaela Olivová: Advokacie ve Vysokém Mýtě na přelomu 19. a 20. století

JUDr. PhDr. Stanislav Balík: Likvidace soukromé advokacie v letech 1948-1951

Diskuse, závěr konference

Konferenci řídil a zasvěceně moderoval Stanislav Balík.

❖ FOTO: JUDR. JAN SYKA

* Sestavili a uspořádali Stanislav Balík ml. a Jitka Machová. S předmluvou JUDr. Vladimíra Jírouška a s úvodním slovem JUDr. Milana Kindla, CSc., vydalo nakladatelství Linde Praha, a. s., cena 100 Kč. Zakoupit nebo objednat lze zejména v knihkupectví Linde, Praha 1, Opletalova 35.

z České advokátní komory

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Paláci Dunaj

● ve čtvrtek 26. ledna 2006

Daně pro advokáty

Problematika daňového řízení – jednání s finančním úřadem – povinnost mlčenlivosti – daň z přidané hodnoty

Lektoři: JUDr. Marie Grossová, advokátka, vyučující na Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahu v Praze, JUDr. Zdeněk Koschin, advokát

Číslo semináře: 41026

Poplatek za seminář: 450 Kč

Uzávěrka přihlášek: 20.ledna 2006

● ve pátek 3. února 2006

(Evropské) právo ochrany spotřebitele a jeho vliv na českou právní praxi

Základy evropského práva ochrany spotřebitele a jeho vliv na českou právní úpravu a právní praxi – přehled nejdůležitějších směrnic – aktuální judikatura ESD. Seminář v němčině s českým překladem.

Lektor: Dr. Michael Kaspar, advokát a mediátor, Frankfurt nad Odrou

Číslo semináře: 41029

Poplatek za seminář: 850 Kč

Uzávěrka přihlášek: 27.ledna 2006

● ve čtvrtek 9. února 2006

Aktuální problematika společného jmění manželů

Diskusní panel na téma aktuálních problémů společného jmění manželů a rozhodovací praxe soudů. Zkušenosti, reakce, řešení, odpovědi na dotazy, judikatura.

Lektor: JUDr. Oldřich Jehlička, CSc., soudce Nejvyššího soudu ČR

Číslo semináře: 41028

Poplatek za seminář: 550 Kč

Uzávěrka přihlášek: 1. února 2006

● ve čtvrtek 16. února 2006

Advokátní tarif, paušální vyhláška, DPH

Rozhodování soudu o odměně ustanoveného advokáta – obhájce ex offio, příklady, judikatura – Problematika DPH u advokátů, odvod DPH u přísudků, příklady.

Lektoři: Advokáti a členové Sekce pro advokátní tarif ČAK, JUDr. Daniela Kovářová, JUDr. Jiří Císař, JUDr. Roman Premus

Číslo semináře: 41030

Poplatek za seminář: 550 Kč

Uzávěrka přihlášek: 5.února 2006

● ve čtvrtek 23. února 2006

Odvolací řízení po novele občanského soudního řádu (novele provedená zákonem č. 59/2005 Sb.)

Přípustnost odvolání – náležitosti – řízení u odvolacího soudu – rozhodnutí o odvolání

Lektor: JUDr. Milan Čechotka, předseda senátu Krajského soudu v Brně

Číslo semináře: 41031

Poplatek za seminář: 550 Kč

Uzávěrka přihlášek: 10.února 2006

● ve čtvrtek 2. března 2006

Aktuální otázky obchodního práva

Právo výkupu účastnických cenných papírů – koncepce, vazba na komunitární právo, výkladové problémy, novela obchodního zákoník.

Převody jmění podle § 67a obch. zákoníku – účel úpravy a komunitární právo, výkladové a praktické problémy. Právní aspekty fúzí.

Lektoři a sponzor: advokáti advokátní kanceláře Linklaters, v. o. s.

Číslo semináře: 41032

Poplatek za seminář: 550 Kč

Uzávěrka přihlášek: 20.února 2006

Všechny semináře probíhají v Paláci Dunaj, Národní 10 (vchod z Voršilské ul. č. 14). Zájemci o účast na těchto akcích vyplní přihlášku, kterou naleznou na internetových stránkách, a zašlou ji e-mailem na adresu: seminare@cak.cz, v níž uvedou své jméno, adresu, číslo osvědčení a kontakt, a poukážou příslušný účastnický poplatek (včetně 19 % DPH) na účet č. 12432011/0100, konstantní symbol: 0308, variabilní symbol: desetimístné číslo složené z pětímístného čísla semináře (viz výše) a registračního pětímístného čísla osvědčení advokáta bez pomlčky či lomítka (např. 4101000312). Účastnické poplatky se bez předchozí vážné omluvy nevracejí. Sál je klimatizován. Žádáme účastníky o včasný příchod, pozdní příchody ruší lektory i posluchače. 15 minut po začátku přednášky je již vstup do sálu omezen. Semináře obvykle probíhají od 9.00 do 16.00 s polední přestávkou mezi 12.00 a 13.00.

Bližší informace s podrobnějším program naleznete na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Vzdělávací akce. Telefonické informace: Markéta Andrlíková, tel. 224 951 778. Těšíme se na setkání s vámi.

❖ JUDr. Daniela Kovářová, vedoucí odboru výchovy a vzdělávání ČAK